

Økonomiske analyser

Nr. 8 – 1991

**Konjunkturimpulser fra kommune-
forvaltningen på 1980-tallet**

**Sysselsettingsutviklingen på 1970- og
1980-tallet belyst med sysselsettingsdata
fra Nasjonalregnskapet**

Regionale produktivitetsforskjeller

Statistisk sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 86 45 00

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå og utkommer med 9 nummer i året. Innholdet omfatter løpende publisering av nasjonalregnskapstall, kvartalsvise oversikter over konjunkturutviklingen i Norge og i utlandet og artikkelstoff med samfunnsøkonomisk innhold. Første nummer hvert år inneholder Økonomisk utsyn over året som gikk. Numrene med konjunkturstoff vil også foreligge i engelsk oversettelse.

Ved gjengivelse bes kilde oppgitt (også årgang/nummer). Synspunkter i artikler med navngitt forfatter kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk sentralbyrås oppfatning. Forfatternavn bør derfor framgå ved gjengivelse av artikkelinnhold.

Redaksjon: Olav Bjerkholt, Ådne Cappelen, Erling J. Fløttum, Olav Ljones, Lorents Lorentsen, Øystein Olsen.

Redaksjonssekretærer: Wenche Drzwi (artikkelstoff), Lisbeth Lerskau (konjunktur-oversikter mv.).

Forsknings- avdelingen

ble opprettet i 1950.

- o Forskningsavdelingens ledelse (forskningsdirektør Olav Bjerkholt)
 - * Administrasjon (kontorsjef Hanne Finstad)
 - * EDB (kontorsjef Bjørn Helge Vatne)

Forskningsavdelingen er i dag organisert i fire seksjoner:

- o Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller (forsknings sjef Olav Ljones)
 - * Offentlig økonomi, skatt
 - * Arbeidskraft og utdanning
 - * Regional analyse
- o Seksjon for ressurs- og miljøanalyser (forsknings sjef Lorents Lorentsen)
 - * Miljøøkonomi
 - * Petroleumsøkonomi
 - * Energimarkeder
- o Seksjon for økonomisk analyse (forsknings sjef Ådne Cappelen)
 - * Konjunktur- og makroøkonomiske analyser
 - * Makroøkonomiske modeller
 - * Likevektsmodeller
- o Seksjon for mikroøkonometri (forsknings sjef John K. Dagsvik)
 - * Fordelingsanalyser, arbeidstilbud
 - * Konsumentatferd
 - * Bedrifters produktivitetsutvikling

Økonomiske analyser

Nr. 8 – 1991

INNHold

	Side
<i>Erik Storm:</i> Konjunkturimpulser fra kommuneforvaltningen på 1980-tallet.....	3
<i>Trine Ellekjær Stavang:</i> Sysselsettingsutviklingen på 1970- og 1980-tallet belyst med sysselsettingsdata fra nasjonalregnskapet.....	10
<i>Knut Ø. Sørensen:</i> Regionale produktivitetsforskjeller.....	14
Tabell- og diagramvedlegg.....	20

Publiseringsplan for Statistisk sentralbyrås økonomiske oversikter

Rapport-type	Regnskapsgrunnlag	Publiseringstidspunkt
Økonomisk utsyn	4. kvartal (anslag)	Begynnelsen av februar
Revidert nasjonalregnskap	4. kvartal (regnskap)	Begynnelsen av mai
Konjunkturtendensene	1. kvartal	Begynnelsen av juni
Konjunkturtendensene	2. kvartal	Begynnelsen av september
Konjunkturtendensene	3. kvartal	Begynnelsen av desember

Konjunkturimpulser fra kommuneforvaltningen på 1980-tallet

Av

Erik Storm

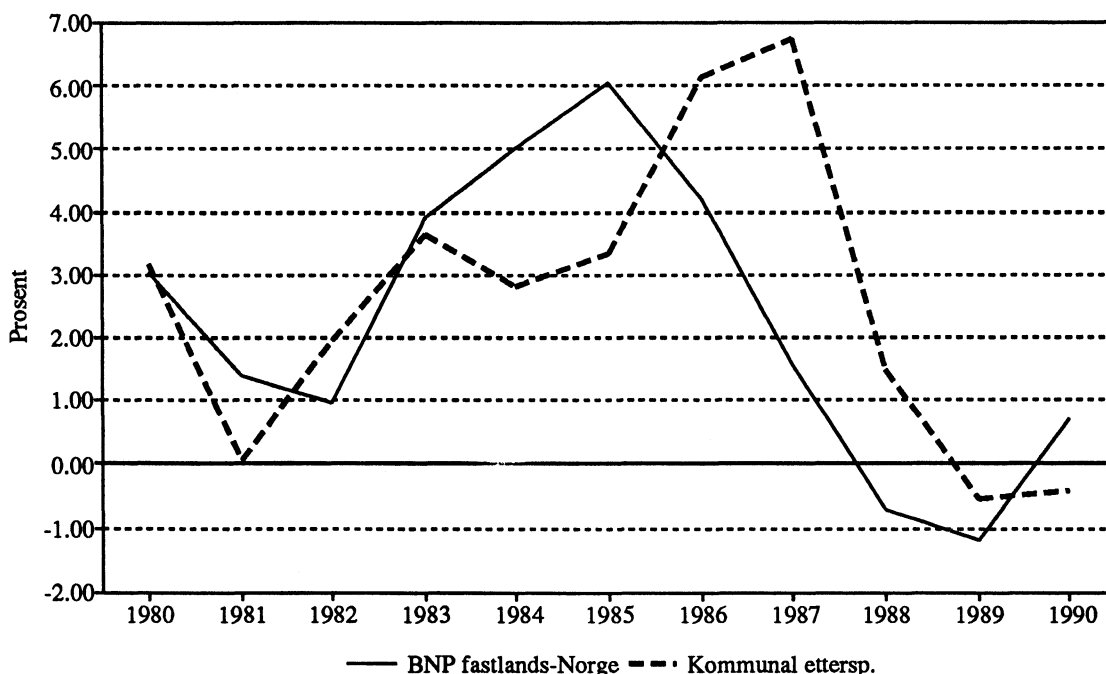
1. Problemstilling og hovedkonklusjon

Kommuneforvaltningen representerer Norges største arbeidsgiver, og står for en betydelig del av fastlands-Norges etterspørsel etter varer og tjenester. Dette tilsier at det vil være vesentlig for stabiliteten i resten av økonomien hvordan kommuneforvaltningen tilpasser utgifter (og inntekter) i forhold til konjunktursyklusene. I de senere år har det ofte blitt hevdet at kommuneforvaltningen har bidratt til å forsterke svingningene i økonomien, først gjennom sterk investeringsetterspørsel midt på 1980-tallet og siden gjennom innstramningene de siste årene av 1980-tallet og på begynnelsen av 1990-tallet. Ved å bruke makromodellen MODAG har jeg beregnet dels de direkte effektene av at veksten i kommuneforvaltningens utgifter har av-

veket fra veksten i bruttonasjonalproduktet (BNP) for fastlands-Norge, og dels hvilke indirekte effekter som kan ha fulgt av disse etterpørselsimpulsene. Beregningene tyder på at kommunesektoren tvert i mot har virket dempende på konjunktursyklusene på 1980-tallet. De sterke utslagene i investeringsetterspørselen har blitt mer enn motvirket av svingningene i kommunal sysselsetting som i sterk grad har virket motsyklisk.

Utslagene av svingninger i den kommunale etterspørselen på arbeidsledigheten blir beregnet til fra +0,6 prosentpoeng i 1986 til -0,5 prosentpoeng i 1990. Dette må sies å representere betydelige utslag selv om vi korrigerer for den usikkerheten som nødvendigvis må ligge i slike beregninger. Standardavviket i BNP-vekstratene i den historiske banen er 25 prosent lavere enn standardavviket i en

FIGUR 1. VEKST I BNP OG KOMMUNAL ETTERSØRSEL

"nøytral" bane der veksten i kommuneforvaltningens utgifter følger veksten i BNP for fastlands-Norge.

2. Kommuneforvaltningens betydning

Målt i antall personer var vel 20 prosent av alle arbeidstakere i 1991 sysselsatte i kommuneforvaltningen (primærkommuner og fylkeskommuner). Målt ved antall timeverk var andelen om lag 17 prosent. Kommuneforvaltningen står også for en betydelig del av investeringsetterspørselen fra fastlands-Norge. Selv om investeringene falt med 12 prosent fra 1989 til 1990, utgjorde investeringene i kommuneforvaltningen om lag 12 prosent av investeringene i fastlands-Norge dette året.

Målt som andel av BNP for fastlands-Norge økte etterspørselen fra kommuneforvaltningen (målt ved summen av lønnskostnader, vareinnsats og bruttoinvesteringer) med om lag 0,9 prosentenheter fra 1980 til 1990, til 17,2 prosent. Gjennom første halvdel av 1980-tallet falt andelen med om lag 0,5 prosentenheter, men økte i hele perioden 1986-1989. Men selv om den kommunale etterspørselsandel av BNP var ganske stabil over 10-års perioden, avvek årsvekstratene i etterspørselskomponentene i enkelte år betydelig fra vekstratene for BNP. Særlig har vi sett store utslag i kommunale bruttoinvesteringer i perioden etter 1985 og fram til i dag. Figur 1 viser vekstrater for samlet etterspørsel fra kommuneforvaltningen og for BNP for fastlands-Norge.

3. Etterspørselsimpulser fra kommune-økonomien

Jeg har valgt å bruke summen av lønnskostnader, vareinnsats og bruttoinvesteringer som mål på den samlede etterspørselen fra kommuneforvaltningen. Det er flere grunner til at jeg bruker summen av lønnskostnader og vareinnsats i stedet for kommunalt konsum. Det kommunale konsumet defineres som summen av lønnskostnader, vareinnsats og kapitalslit fratrukket kommunale gebyrer. Økt kapitalslit fører til økt konsum, men vil ikke ha direkte etterspørselseffekter. Gebyrene er vesentlig egenandeler på kommunale tjenester og representerer dermed en pris på slike tjenester. Enkelte gebyrer, som f.eks. vann og kloakkavgifter og søppelavgifter, er i mange kommuner tvungne, eller knyttet til tjenester der kommunen har monopol på levering. Andre gebyrer er knyttet til tjenester der det finnes alternative løsninger (f.eks. barnehavetakster). De tvungne gebyrene vil på mange måter virke som en ekstra skatt på kommunens innbyggere, og på den måten redusere disponibel inntekt. Slik sett kan det være naturlig å se på inndragnings-

effektene av økningen i slike gebyrer når vi skal analysere kommuneforvaltningen på 1980-tallet. Men en slik oppsplitting av gebyrene i "tvungne" og mer "frivillige" gebyrer er langt fra uproblematisk. Svært mange mellomformer av de to typene finnes. Jeg har derfor valgt å se bort fra effektene av gebyrveksten i denne analysen.

Hvis vi ønsker å se på i hvilken grad endringer i aktiviteten i kommuneforvaltningen har bidratt til å forsterke/reducere konjunktursvingningene i resten av økonomien, trenger vi en referansebane, et mål på "nøytral" utvikling.

Flere alternativer kan tenkes:

- 1) Veksten i etterspørselen etter varer og tjenester kan følge veksten i BNP for fastlands-Norge.
- 2) Veksten i etterspørselen kan vokse som et langsiktig gjennomsnitt av BNP-veksten for fastlands-Norge.

Disse to alternativene vil ha svært ulik innvirkning på stabiliteten i økonomien.

Det første alternativet innebærer at kommuneforvaltningen vil være svært medsyklisk. I perioder med lavkonjunktur vil etterspørselsimpulsene fra kommuneforvaltningen være svake og dermed forsterke konjunkturutslagene i produksjon og sysselsetting. I perioder med sterk vekst vil etterspørselsimpulsene fra kommuneforvaltningen bidra til å forsterke presset på priser og lønninger.

I det andre alternativet vil veksten i etterspørselen fra kommuneforvaltningen "skjære gjennom" konjunkturutslagene i den øvrige økonomien og vil dermed virke til å redusere disse. Det langsiktige nivået på aktiviteten i kommuneforvaltningen, målt som andel av BNP, vil bli om lag det samme som i tilfelle 1.

I denne artikkelen har jeg valgt alternativ 1), dvs. en utvikling i kommunal etterspørsel på linje med veksten i BNP for fastlands-Norge, som referansebane (den "nøytrale" banen). Dette er naturlig siden jeg ønsker å måle hvordan kommuneforvaltningens faktiske tilpasning har påvirket svingningene i BNP på 1980-tallet. En slik bane kan også tolkes som en tilpasning der kommunene balanserer budsjettene og overføringene følger veksten i BNP, siden veksten i skatteinntektene med konstante satser om lag vil følge veksten i BNP.

I referansebanen vil etterspørselskomponentene målt som andel av BNP for fastlands-Norge være konstante i hele perioden. Jeg har altså tatt utgangspunkt i lønnskostnader, vareinnsats og bruttoinvesteringer i 1979 og framskrevet disse kommunale utgiftspostene med vekstratene for BNP for fastlands-Norge i alle år fra 1980 til 1990. De simulerte verdiene av de kommunale etterspørselskomponentene følger dermed følgende formel:

$$\text{år 1: } E_{\text{sim}} = E_{\text{hist}(-1)} * (\text{BNP}_{\text{fln}} / \text{BNP}_{\text{fln}(-1)})$$

$$\text{år 2: } E_{\text{sim}} = E_{\text{sim}(-1)} * (\text{BNP}_{\text{fln}} / \text{BNP}_{\text{fln}(-1)})$$

osv.

der: E_{sim} er den simulerte verdien på etterspørselskomponenten

E_{hist} er den historiske verdien

og BNP_{fln} er bruttonasjonalprodukt for fastlands-Norge

Vi kan tolke den historiske utviklingen som resultatet av at kommuneforvaltningen har avvirket fra en "regel" om at veksten i etterspørselskomponentene skal følge veksten i BNP.

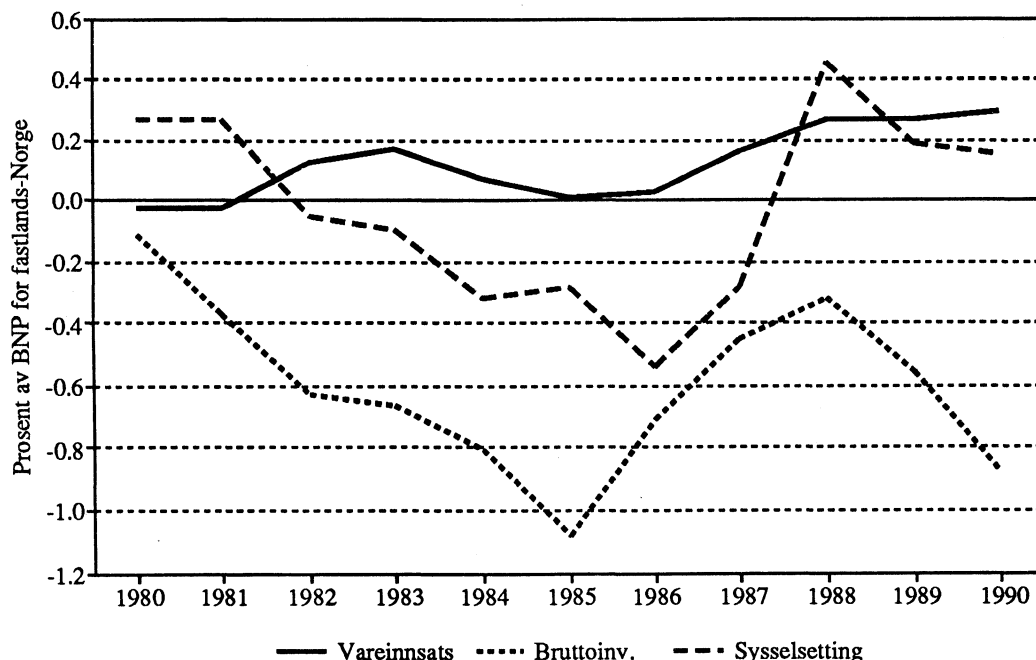
4. Makroøkonomiske effekter

Ved hjelp av SSBs makroøkonomiske modell MODAG (for nærmere beskrivelse, se Cappelen (1991)) har jeg forsøkt å beregne effektene på resten av norsk økonomi av avvikene beskrevet over. I den "historiske" banen har jeg kalibrert modellen slik at arbeidsledigheten i år 1 tilsvarer ledigheten i 1980, i år 2 det den var i 1981 osv. Dette er likevel ingen full historisk simulering. For det første tar jeg utgangspunkt i skattesatser og kryssløpsstruktur fra modellens basisår 1988. For det andre er størrelsesforholdet mellom næringer m.m. anderledes langs den "historiske" banen enn gjennom perioden 1980-1990. Endelig har jeg ikke sett på kommuneforvaltningens samlede adferd i denne analysen. En tilpasning der etterspørselskomponentene følger veksten i BNP for fastlands-Norge vil få konsekvenser for forvaltningssektorens

balanser i de årene jeg ser på. Så lenge inntektsutviklingen ikke følger BNP-veksten vil dette føre til endringer i overskudd/underskudd som må finansieres, f.eks. gjennom låneopptak eller gjennom statlige overføringer. Hvordan de statlige overføringer blir finansiert vil igjen ha ulik effekt på resten av økonomien. I en oppfølging av denne analysen tas det sikte på lage en full historisk simulering, men foreløpig mangler vi historiske serier for viktige variable.

Etterspørselssjokk av den type som analyseres her, får direkte effekt på sysselsettingen i kommuneforvaltningen og på produksjon og sysselsetting i de sektorer som produserer de investeringsvarer og den vareinnsats som brukes av kommunene. I den grad vareinnsatsen og investeringsvarene importeres, vil vi også få direkte effekter på utenriksøkonomien. Gjennom varekryssløpet slår disse effektene gjennom i de sektorer som leverer varer og tjenester til produsentene av kommunal vareinnsats og kommunale investeringsvarer. De direkte og indirekte effektene på sysselsettingen gir endringer i husholdningens inntekter, og derigjennom endringer i etterspørselen fra husholdningssektoren. Endringer i arbeidsledigheten får betydning for utviklingen i lønninger og priser, og dermed også på import og eksport. I modellen har dessuten endringer i ledigheten betydning for offentlige utgifter til f.eks. arbeidsledighetstrygd og uføretstrygder som igjen påvirker husholdningens inntekter og etterspørsel. Offentlig sysselsetting har i modellen betydning for yrkesdeltagelsen blant kvinner, noe som reduserer effektene på arbeidsledigheten av økt sysselsetting i offentlig sektor.

FIGUR 2. ETTERSPORSELSIMPULSER FRA KOMMUNEFORVALTNINGEN
Avvik fra bane med vekst som BNP-FLN

I slike beregninger som den jeg har foretatt her, er det ikke så lett å skille ut de direkte og de indirekte effektene for hvert år i variable som BNP og sysselsetting siden det stadig kommer nye etterspørselsimpulser. Det kan ta opptil 10-15 år før effektene av slike sjokk er spilt ut i modellen.

Figur 2 viser størrelsen på etterspørselsimpulsene som andel av BNP for fastlands-Norge i årene 1980-1990, og gir dermed et inntrykk av størrelsesforholdene på sjokkene i de enkelte år.

Avviket mellom beregnet og historisk verdi for vareinnsatsen er lite i de første årene mens i 1982 og 1983 var veksten i vareinnsatsen relativt sterk. Også i 1987 og 1988 økte vareinnsatsbruken mer enn veksten i BNP for fastlands-Norge. De siste par årene har kjøp av vareinnsats i kommuneforvaltningen vokst mer på linje med BNP.

Bruttoinvesteringene er den etterspørselskomponent som viser størst prosentvis variasjon fra år til år. De tre første årene på 1980-tallet falt bruttoinvesteringene i kommuneforvaltningen med 15,7 prosent målt i faste priser, mens de i perioden 1986-1987 økte med over 38 prosent. De siste to årene har investeringene falt med tilsammen om lag 20 prosent. I 1985 ville bruttoinvesteringene ha ligget mer enn 5 mrd. høyere enn i den historiske banen dersom investeringene hadde fulgt veksten i BNP for fastlands-Norge fra 1980. Sterk vekst i investeringene midt på 1980-tallet reduserer avviket, mens de siste års svake utvikling har bidratt til å øke gapet igjen, til om lag 4,5 mrd. i 1990.

Sysselsettingsutviklingen i kommuneforvaltningen har til en viss grad blitt påvirket av tiltakene

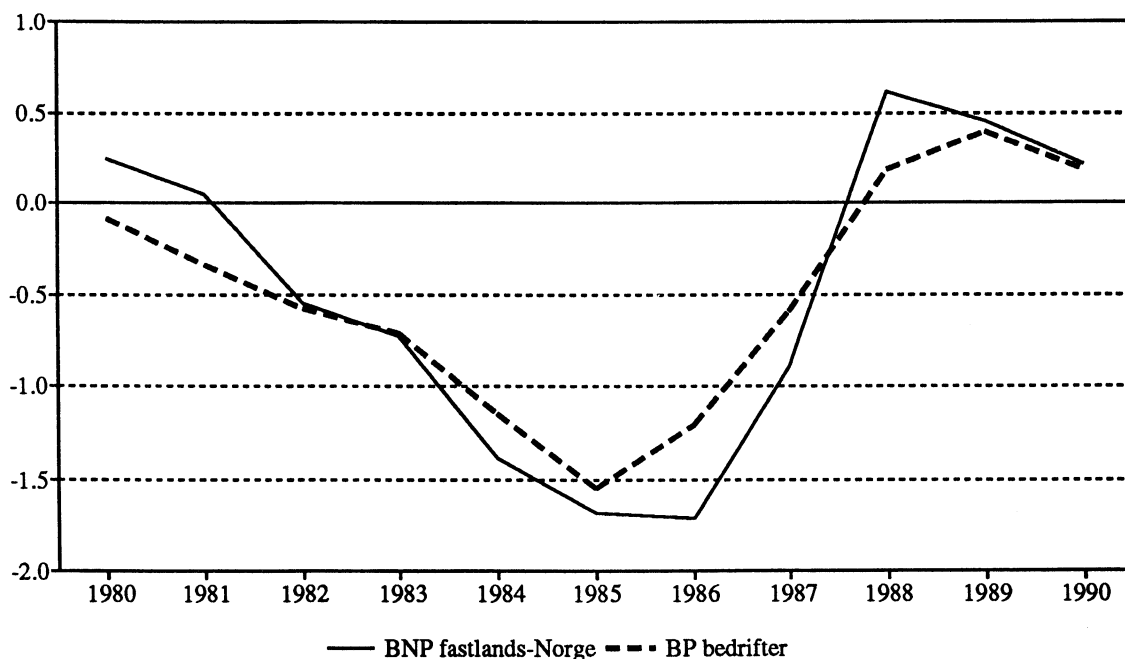
som har vært satt inn mot arbeidsledigheten, særlig i perioden 1980-1982, men også gjennom de siste årene. I 1990 var sysselsettingen i kommuneforvaltningen om lag 1 1/2 prosent høyere enn hva den ville ha vært med en vekst på 1980-tallet tilsvarende BNP for fastlands-Norge.

Figur 3 viser de beregnede effektene på BNP for fastlands-Norge og bruttoproduktet (BP) i bedrifter som følge av den faktiske utviklingen i kommunale utgifter sett i forhold til referansebanen med konstante utgiftsandeler.

I 1980 var veksten i de kommunale bruttoinvesteringer nesten 4 prosent lavere enn veksten i BNP for fastlands-Norge. Sterk sysselsettingsvekst bidro til at BNP for fastlands-Norge lå 0,2 prosent høyere enn i en bane der etterspørselen følger veksten i BNP. Bruttoproduktet i bedriftssektoren påvirkes gjennom at veksten i investeringene var lavere enn veksten i BNP for fastlands-Norge. Lavere ledighet gir noe høyere privat konsum og høyere import, men siden kommunale investeringer er relativt importintensive var utenriksøkonomien noe bedre enn i den "nøytrale" banen.

Effektene i 1981 representerer dels effektene av at veksten i etterspørselskomponentene ikke fulgte BNP-veksten 1980, og dels at veksten avvek også i 1981. Også i dette året var investeringsveksten betydelig svakere og sysselsettingseffekten sterkere enn veksten i BNP, mens veksten i vareinnsatsen var om lag den samme som veksten i BNP. Samlet sett bidro dette til en noe svakere ekstraimpuls på BNP enn i 1980. For bedriftssektoren ga svak investeringsvekst ytterligere negativ effekt på

FIGUR 3. EFFEKTER PÅ BNP
Avvik fra referansebanen (prosent)

produksjon og sysselsetting slik at bruttoproduktet lå 0,3 prosent lavere enn i en bane der etterspørselskomponentene vokser i takt med BNP.

I årene 1983-1986 vokste lønnskostnadene i kommuneforvaltningen svakere enn veksten i BNP for fastlands-Norge som da var svært sterk bl.a. som følge av fallet i privat sparing disse årene. Investeringsveksten falt i forhold til BNP-veksten fram til 1987, mens vareinnsatsen fulgte om lag BNP-veksten i disse årene. Etterspørselsimpulsenes effekt på BNP gikk dermed fra +0,2 prosent i 1980 til -1,7 i 1986. I perioden 1986-1988 var investeringsveksten i kommuneforvaltningen langt sterkere enn veksten i BNP. I de to siste av disse årene økte også sysselsettingen og vareinnsatsbruken mer enn BNP. Dette gir samlet sett en betydelig etterspørselsimpuls fra kommuneforvaltningen i disse årene som mer enn oppveier de negative impulser fra de foregående årene. BNP for fastlands-Norge lå således om lag 0,6 prosent over BNP i den "nøytrale" banen i 1988.

Effektene på produksjon og sysselsetting i bedriftssektoren er mest negativ i 1985, men dette bildet endres når investeringsveksten i kommuneforvaltningen tar seg opp i perioden 1986-1989. Sysselsettingen i bedriftssektoren ligger i 1986 om lag 21 000 personer lavere enn i den simulerte banen der de kommunale etterspørselskomponentene vokser med BNP for fastlands-Norge. Dette var året med den laveste ledigheten på 1980-tallet.

De to siste årene trekker utviklingen i investeringene og utviklingen i kommunal sysselsetting og

bruk av vareinnsats i hver sin retning. Investeringene falt sterkt, mens sysselsetting og vareinnsats økte sterkere enn BNP for fastlands-Norge. Samlet sett bidro dette til at BNP det siste året lå 0,2 prosent høyere enn i den "nøytrale" banen.

Figur 4 viser utviklingen i arbeidsledigheten gjennom hele perioden.

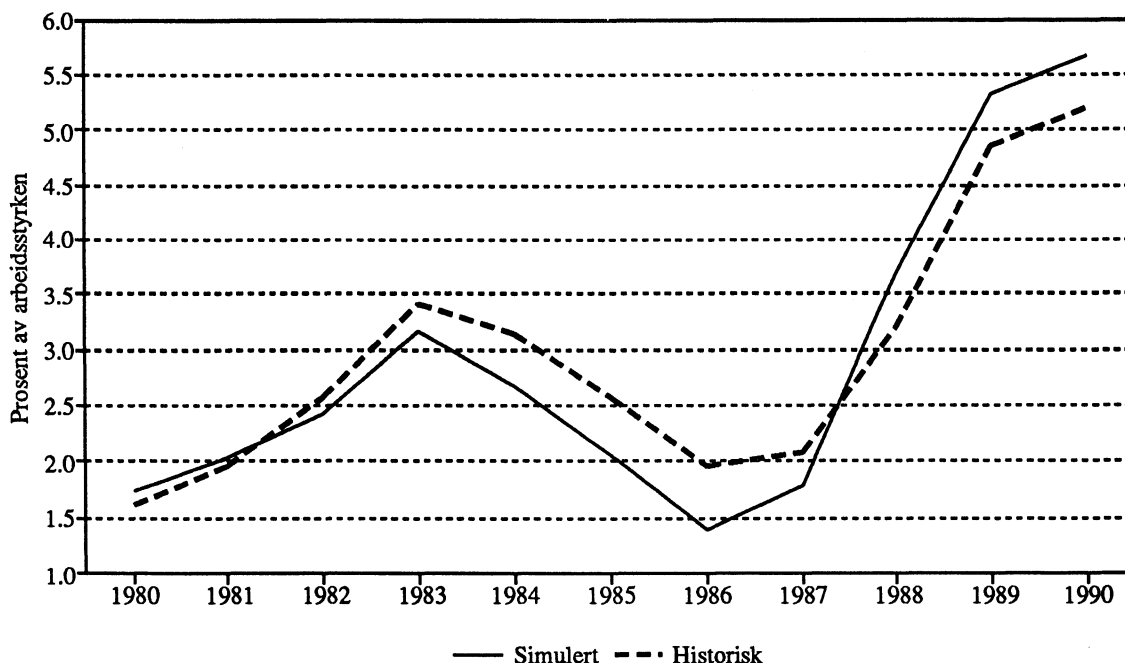
Den direkte sysselsettingsimpulsen i de første årene ser ut til å ha vært sterkere enn effektene fra redusert sysselsetting i privat sektor. Arbeidsledigheten ble dermed redusert med noe under et tiendedels prosentpoeng i årene 1980 og 1981 i forhold til den banen der veksten i etterspørselskomponentene følger veksten i BNP.

Svak investeringsvekst og svak sysselsettingsvekst i perioden 1982-1985 er beregnet å ha bidratt til at effektene på ledigheten gikk fra -0,1 i 1982 til +0,6 i 1986.

En tilsvarende effekt, men med motsatt fortegn, ser ut til å ha funnet sted i siste del av perioden. Her tyder beregningene på at kommuneforvaltningen bidro til at ledigheten ble lavere enn om veksten i utgiftene hadde fulgt veksten i BNP for fastlands-Norge. Det betydelige fallet i kommunale bruttoinvesteringer de siste årene ser derfor ut til å ha blitt mer enn motvirket av en relativt sterk vekst i kommunal vareinnsats og sysselsetting. Ledigheten lå i 1990 0,5 prosent poeng lavere enn i den "nøytrale" banen.

Et mål på svingningene i økonomien får vi ved å måle standardavviket i BNP-veksten i de to banene. Den historiske banen har 25 prosent mindre stand-

FIGUR 4. ARBEIDSLEDIGHET
Simulerte og historiske verdier

ardavvik i disse vekstratene enn den banen der kommunal etterpørselsvekst følger veksten i BNP for fastlands-Norge.

Det kan dermed se ut som om kommuneforvaltningen i en viss grad har bidratt til å redusere svingningene i norsk økonomi, i hvert fall på siste halvdel av 1980-tallet.

5. Hva kan ligge bak kommunenes adferd?

Ifølge kommuneloven kan ikke kommunene *budsjettere* med underskudd på driften. Dette betyr at de bare kan ta opp lån for å finansiere investeringer. (Eventuell feilbudsjettering må dermed dekkes opp på neste års budsjett). Selv om det er store forskjeller mellom kommunene med hensyn til i hvilken grad dette tvinger dem til å tilpasse utgiftene til de løpende inntektene, vil denne regelen i seg selv begrense kommunenes muligheter til å redusere svingningene i utgiftene. Særlig kan det være problemer for kommunene å holde et stabilt nivå på tjenestene i slike perioder som vi har sett de siste årene med økende arbeidsledighet (lavere skatteinntekter, høyere sosialutgifter) og svak vekst i den øvrige økonomien.

Beregningene som er beskrevet i denne artikkelen, kan tyde på at etterspørselen fra kommuneforvaltningen *har* virket motsyklisk på 1980-tallet (i betydningen redusert svingningene i BNP). Selv om det her må tas forbehold om at ikke alle deler ved kommunenes virksomhet er tatt med i analysen, og at det hefter betydelig usikkerhet til alle slike beregninger, kan dette resultatet gi grunn for å spekulere rundt *hvorfor* kommunene har tilpasset seg på denne måten. Noen mulige årsaker kan være:

- Statlig styring av inntektene, kombinert med statlige regelverk om nivået på kommunale tjenester, kan ha ført til at kommuneforvaltningen har blitt tvunget til å tilpasse utgiftene på en måte som har virket motsyklisk.
- Kommuneforvaltningen kan ha vært rasjonert på arbeidsmarkedet og denne rasjoneringen kan ha vært strammere i perioder med stramt arbeidsmarked.
- Kommuneforvaltningen kan selv ha ønsket å drive motkonjunkturpolitikk.

Når det gjelder det første punktet er det flere forhold som trekker i ulike retninger. Dels har staten gjennom arbeidsmarkedstiltakene gjort det mulig for kommunene å ansette flere uten at dette har belastet budsjettene i vesentlig grad. På den annen side har staten gjennom tilskuddet til folketrygden trukket inn en del av inntektene i årene etter 1987. Folketrygdtilskuddet ble (gjen-)innført nettopp for å trekke inn en del av den sterke veksten i

skatteinntekter som man hadde sett i 1985 og 1986. Satsene ble økt i årene 1988 og 1989 og bidro dermed til innstramminger i kommunenes inntekter samtidig som den generelle veksttakten i økonomien falt betydelig. I 1990 ble satsene for folketrygdtilskuddet satt ned, først i forbindelse med salderingsproposisjonen og deretter som en del av "eldrepakken" (St.prp.nr 72 (1989-90)). Figur 5 viser utviklingen i realverdien av de statlige overføringene korrigert for de kommunale tilskuddene til folketrygden.

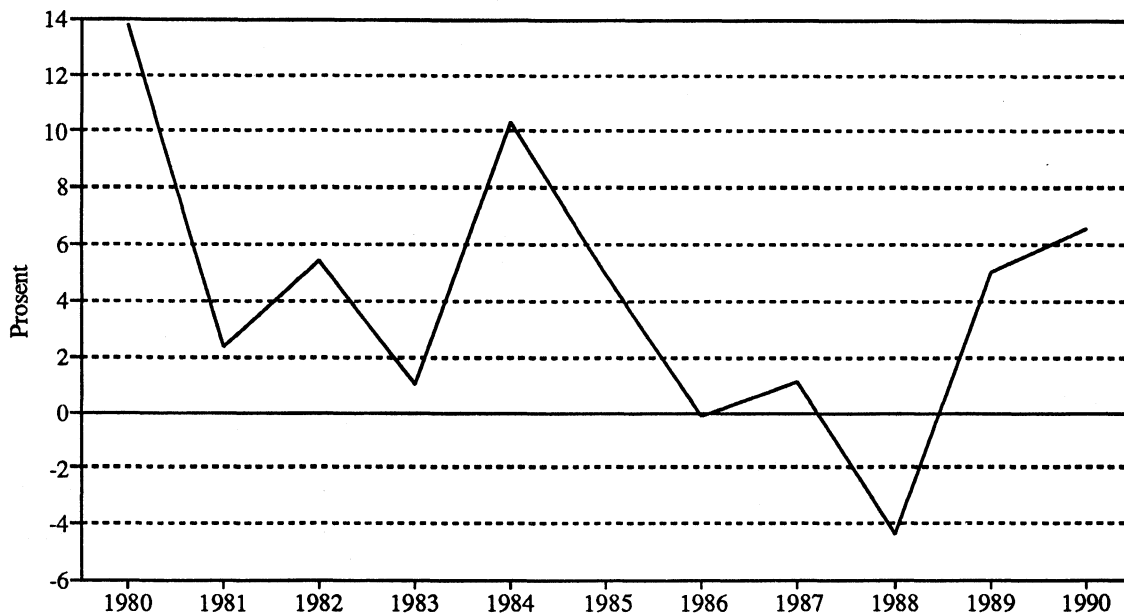
Kommuneforvaltningen har også på 1980-tallet overtatt en del oppgaver som tidligere ble utført av statlige myndigheter. Dette har i stor grad vært kombinert med økning i rammetilskuddene, og er med på å forklare deler av den sterke sysselsettingsveksten i sektoren i denne perioden. Ideelt sett burde disse effektene vært rensert ut i beregningen om kommuneforvaltningens påvirkning av konjunktorene på 1980-tallet siden dette dreier seg om en fordeling av oppgaver mellom de statlige og kommunale myndigheter. I en oppfølging til disse beregningene kan det være interessant både å se på offentlig sektor under ett, og å få rendyrket adferden til kommuneforvaltningen i større grad enn det som er gjort her.

At kommuneforvaltningen til en viss grad kan ha hatt problemer med rekruttering for visse yrkesgrupper og at dette slår sterkest ut i perioder med stramt arbeidsmarked, virker rimelig tatt i betraktning det relativt sett lave lønnsnivået i offentlig sektor. I årene 1985-1987 så vi mange eksempler på at kommunalt ansatte gikk over til private firmaer og solgte sine tjenester tilbake til kommunene til en langt høyere pris. Dette kan være en av årsakene til at vareinnsatsbruken i disse årene var særlig høy, mens sysselsettingsveksten var lav. De siste tre årene har sysselsettingen i kommuneforvaltningen vært sterkere og veksten i vareinnsatsbruken avtatt. Ser vi på fordelingen av vareinnsats og sysselsetting på undersektorer under kommuneforvaltningen, ser vi at denne tendensen har vært sterkest på det området som omfatter de tekniske etater, de etater der vi skulle vente at kjøp av tjenester fra privat sektor skulle være mest aktuelt.

At kommunene selv skulle være interessert i å drive motkonjunkturpolitikk er etter min mening mindre sannsynlig. Men at kommunene nok vil vurdere den samlede ressursbruken mht. hvilke effekter det kan ha på den lokale sysselsettingen kan virke rimelig. Et eksempel på slike vurderinger fikk vi fra det påtroppende bystyret i Oslo som ønsker å ansette sosialklienter i kommunen og finansiere dette gjennom reduserte utgifter til sosialhjelp.

I de siste årene har vi i tillegg sett en økende tendens til at en kommune, eller flere kommuner samlet, arbeider for å påvirke stedsvalg av større

FIGUR 5. REALVEKST I NETTO-OVERFØRINGENE TIL KOMMUNEFORVALTNINGEN

statlige utbygginger. Her har ofte arbeidsledigheten i kommunen blitt satt fram som argument for å velge ett alternativ framfor et annet. I den grad prioriteringen av tid og penger til slik lobbyvirksomhet avhenger av den generelle konjunktursituasjonen, kan vi si at dette virker som en form for lokal motkonjunkturpolitikk.

Et siste moment til forklaring av hvorfor kommuneforvaltningen i såpass liten grad ser ut til å tilpasse utgiftene til den generelle konjunktursituasjonen kan være at utgiftene bestemmes i stor grad av faktorer som er utenfor kommunestyrenes kontroll (f.eks. den demografiske utviklingen). Arbeider foretatt på SSBs makromodell for kommunal økonomi (MAKKO) tyder imidlertid på at den demografiske utviklingen er av vesentlig mindre betydning for utgiftsveksten enn utviklingen i standarder og dekningsgrader for de kommunale tjenester, se Aamdal og Storm (1991). Disse størrelsene

er det rimelig å anta at kommunepolitikere har større kontroll over selv om lover og statlige regelverk kan sette minstestandarder for en del tjenester.

Noe sikkert svar på *hvorfor* sektoren har virket motsyklisk er vanskelig å gi. Her ligger det utfordringer til en nærmere analyse av kommuneforvaltningens adferd både når det gjelder investeringsbeslutninger og kjøp av varer og tjenester.

Referanser

J. Bergmann, L. og Ø. Olsen (1991): "Nordic Macroeconomic Models." North Holland Publishing Company (under utgivelse).

Storm, E., K. Aamdal (1991): "Fertilitet og offentlige finanser" Notat til programseminaret for velferdsstatsprosjektet (Noras) 1991.

Sysselsettingsutviklingen på 1970- og 1980-tallet belyst med sysselsettingsdata fra nasjonalregnskapet

Av

Trine Ellekjær Stavang

Formålet med denne artikkelen er å beskrive sysselsettingsutviklingen på 1970- og 1980-tallet fordelt på næringer. Artikkelen er basert på tall fra arbeidskraftsregnskapet. Arbeidskraftsregnskapet bygger på ulike primærdatakilder hovedsaklig produsert i Statistisk sentralbyrå, og gir tall for sysselsetting, normalårsverk og timeverk fordelt på næringer og kjønn. Ved vurderingen av resultatene fra arbeidskraftsregnskapet, ser vi ikke bare på det aktuelle året, men også tidsseriene vurderes. På bakgrunn av dette er arbeidskraftsregnskapet et godt grunnlag når vi skal se på utviklingen i sysselsettingen over en tidsperiode.

1. Innledning

Sysselsettingsutviklingen kan belyses ved ulike begreper og dimensjoner. I denne artikkelen er det valgt å fokusere på sysselsatte personer, men også timeverksutviklingen er tatt i betraktning. Med utgangspunkt i arbeidskraftsregnskapet, hvor datatilgangen er på et detaljert nivå, er det mest hensiktsmessig å dele økonomien inn i noen hovedgrupper av næringer bestående av sektorer med like kjennetegn. I denne analysen er det lagt vekt på konkurransetype, og skillet mellom offentlig forvaltning og næringsvirksomhet. Til slutt følger et kort avsnitt om hvordan sysselsettingsutviklingen har vært for kvinner i denne perioden.

Dataene i arbeidskraftsregnskapet går tilbake til 1962. Jeg har begrenset meg til å belyse utviklingen i de siste 20 årene. Bakgrunnen er at sysselsettingen og utførte timeverk holdt seg på det samme nivået på 60-tallet. Det var først i løpet av 1970-årene at betydelige strukturendringer slo ut i ulik utvikling for næringene i økonomien, samtidig som sysselsettingen i hele økonomien begynte å vokse sterkere enn utførte timeverk.

2. Sysselsettingen fra 1970 til 1990

Fra 1970 til 1990 økte tallet på sysselsatte personer i Norge med ca. 400 000 personer, det vil si ca. 25 prosent. I begynnelsen av perioden, fra 1970 til 1975, holdt sysselsettingen seg relativt stabil på et nivå rundt 1,7 millioner. Den sterke økningen startet omtrent midt på 70-tallet og vedvarte til midt på 80-tallet. Deretter avtok sysselsettingen noe, slik at vi hadde et lavere sysselsettingsnivå i 1990 enn i

toppåret 1987. Sysselsettingen i 1990 var på 2,05 millioner. Utførte timeverk var imidlertid på omtrent det samme nivået i 1990 som i 1970, det vil si 2 900 millioner utførte timeverk i året. Årsaken til at antall utførte timeverk har holdt seg på om lag samme nivå, samtidig som sysselsatte personer har økt, er blant annet at normalarbeidstiden ble redusert to ganger fra 1970 og fram til i dag, i 1976 og i 1987. Normalarbeidstiden var 41 timer pr. uke i 1970, mens den var 36,7 timer pr. uke i 1990. Samtidig har innslaget av økt deltid gjort seg gjeldene i takt med økt kvinneandel av sysselsatte personer. Deltidsandelen for hele økonomien var 16,3 prosent i 1970 og 30,6 prosent i 1990. Kvinneandelen har økt fra 33 prosent i 1970 til 45 prosent i 1990. Nærmere kommentarer i tilknytning til i hvilke sektorer sysselsettingsveksten for kvinner har funnet sted, kommer jeg tilbake til nedenfor.

Fra 1970 til 1990 har det skjedd store endringer i sysselsettingens fordeling etter næring. Mens sysselsettingen i skjermede næringer utgjorde ca. 78,2 prosent av total sysselsetting i 1970, var denne andelen økt til ca 87,6 prosent i 1990.

2.1 Konkurransetyper

Med konkurransetyper menes her næringer som er enten konkurranseutsatte, dvs. utsatt for konkurranse fra utlandet, eller skjermede, dvs. ikke utsatt for konkurranse fra utlandet.

Konkurranseutsatte næringer kan igjen deles i de næringer som konkurrerer hjemme og de som konkurrerer ute.

Tabell 1. Sysselsatte personer, lønntakere og selvstendige (1000)

	1970	1975	1980	1985	1990
NÆRINGSVIRKSOMHET	1368,3	1392,2	1496,0	1518,2	1480,9
Primærnæringer	211,4	167,9	162,9	145,7	130,4
Oljeutvinning, rørtransport	0,0	0,8	6,3	13,3	14,9
Industri og bergverksdrift	399,3	408,8	393,7	353,4	309,2
Skjermet industri	91,2	91,5	97,2	94,1	89,6
Utekonkurrerende industri	63,4	60,3	56,7	47,6	42,8
Hjemmekonkurrerende industri	235,4	247,2	231,2	204,2	170,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	134,6	136,5	149,6	149,6	139,7
Utenriks sjøfart og oljeboring	56,0	44,8	40,7	34,7	37,3
Annen næringsvirksomhet	219,8	255,6	301,0	362,7	393,2
OFFENTLIG FORVALTNING	272,2	346,4	452,0	510,2	566,7
Statlig forvaltning	108,9	119,6	134,8	140,4	149,0
Kommunal forvaltning	163,3	226,8	317,2	369,8	417,7
ALLE NÆRINGER	1640,4	1738,6	1948,0	2028,4	2047,6
KONKURRANSETYPE					
Fastlands-Norge	1584,4	1693,0	1900,9	1980,4	1995,4
Skjermede næringer	1239,1	1346,0	1575,7	1692,1	1748,3
Utekonkurrerende næringer	72,7	70,1	65,2	55,0	49,2
Hjemmekonkurrerende næringer	272,6	276,8	259,9	233,3	198,0

De utekonkurrerende næringene er ifølge Nasjonalregnskapet bergverk, treforedlingsindustri, kjemisk råvareproduksjon, raffinerier og metallindustri.

Hjemmekonkurrerende næringer er skogbruk, fiske, tekstilindustri, trevareindustri, mineralindustri, metallbearbeidingsindustri, skip og plattformer.

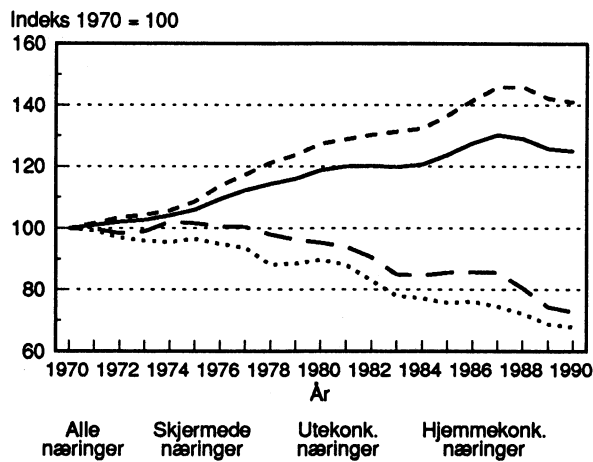
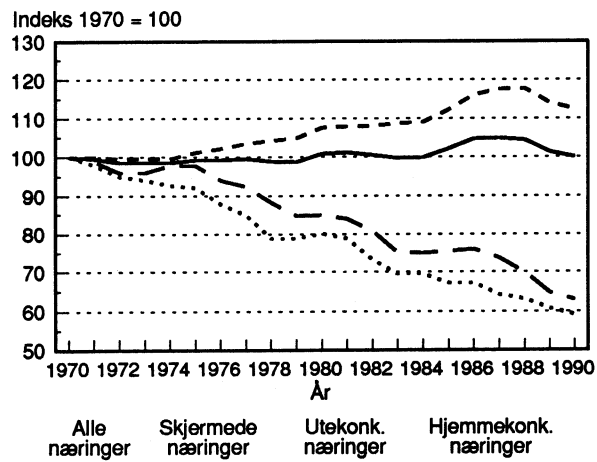
Skjermede næringer er all annen næringsvirksomhet og offentlig forvaltning.

Sysselsettingen i konkurranseutsatt sektor viste nedgang gjennom hele perioden. Riktignok skjedde det en utflating i høykonjunkturperioden midt på 80-tallet, men trenden var igjen klart negativ fra

1987 og utover. Nivået på sysselsatte personer i konkurranseutsatt sektor var i 1990 om lag 30 prosent lavere enn i 1970.

Skjermede næringer har derimot hatt sterk vekst på 1970- og særlig på 1980-tallet. Nivået på sysselsettingen i disse næringene lå i 1990 40 prosent over nivået i 1970.

For hele perioden og for alle næringer er utviklingen i utførte timeverk (fig.2) svakere enn utviklingen i sysselsatte personer. Arbeidstiden har gått ned gjennom hele perioden. Dette kan forklares ut fra tre forhold. Andelen av deltidsarbeid har økt, fraværet har økt og vi har hatt arbeidstidsreduksjoner. Som følge av arbeidstidsreduksjonene i

Figur 1. Sysselsettingsutviklingen fra 1970 til 1990
Sysselsatte personerFigur 2. Timeverksutviklingen fra 1970 til 1980
Utførte timeverk

1976 og 1987 gikk normalarbeidstiden *pr. uke* ned med hhv. 4,6 prosent og 6,4 prosent. Arbeidstiden *pr. årsverk* gikk ned med 2,1 prosent i 1976 og 3,4 prosent i 1987. Det betyr at de ansatte ikke reduserte sin arbeidstid like mye som arbeidstidsreduksjonene skulle tilsi. Dersom vi forutsetter at bedriftene etterspør timeverk, medfører det at sysselsetts-effekten av arbeidstidsreduksjonene ikke ble så stor som det den ville blitt dersom alle reduserte arbeidstiden i tråd med arbeidstidsforkortelsen.

2.2 Næringsvirksomhet og offentlig forvaltning

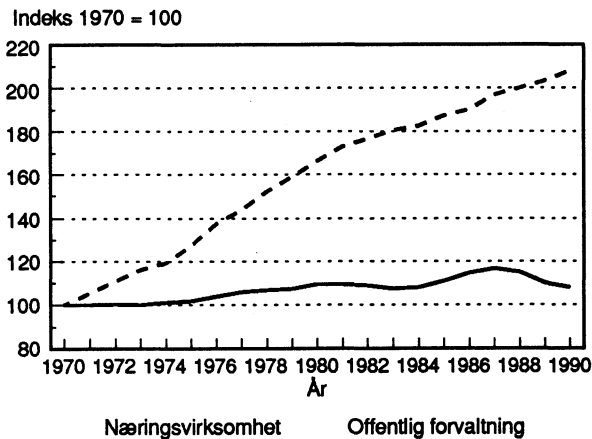
Utviklingen i sysselsatte personer i næringsvirksomhet, dvs. all virksomhet utenom offentlig forvaltning på 1970- og 1980-tallet fulgte i sterk grad det økonomiske konjunkturforløpet. I 70-årene var sysselsettingen stabil, med en tendens til en liten nedgang i begynnelsen av 80-årene. I høykonjunkturårene, fra 1985 til 1987, steg sysselsettingen med ca. 7 prosent. Nedgangen fra 1987 til 1990 var av

tilsvarende størrelse, og sysselsettningsnivået i 1990 var om lag det samme som i 1984, ca. 9 prosent høyere enn i 1970. Utviklingen i utførte timeverk har vist sterkere svingninger enn sysselsettningsutviklingen. Det kan bety at bedriftene er mer fleksible når det gjelder endringer i arbeidstid i forhold til å endre på antall ansatte.

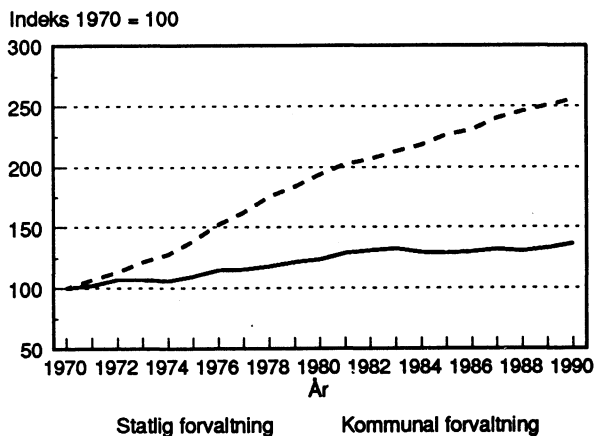
I offentlig forvaltning har sysselsatte personer hatt jevn og forholdsvis sterk vekst gjennom 1970- og 1980-årene. I 1990 var sysselsettingen i offentlig forvaltning dobbelt så høy som i 1970. Vi ser videre at økningen i sysselsettingen har vært særlig sterk i kommunesektoren. I antall personer vil dette si at sysselsettingen i kommunal forvaltning økte med ca. 255 000 personer, mens den i statlig forvaltning økte med ca. 40 000 personer fra 1970 til 1990.

Sysselsettingen i kommunesektoren var allerede i 1980 dobbelt så høy som i 1970, mens veksten ikke var fullt så sterk på 80-tallet. Sysselsettingen i statlig forvaltning har også økt, men ikke på langt nær så sterkt som i kommuneforvaltningen.

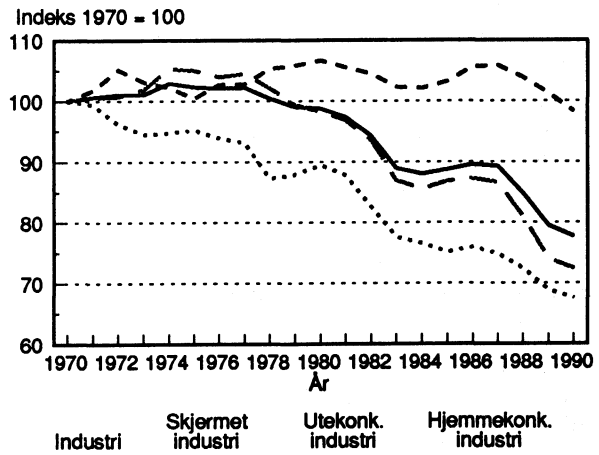
Figur 3. Sysselsettningsutviklingen fra 1970 til 1990
Sysselsatte personer

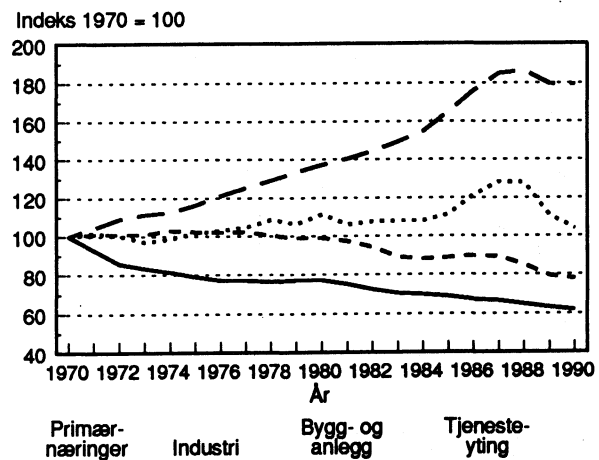
Figur 4. Sysselsettningsutviklingen fra 1970 til 1990
Sysselsatte personer

Figur 5. Sysselsettningsutviklingen fra 1970 til 1990
Sysselsatte personer

Figur 6. Sysselsettningsutviklingen fra 1970 til 1990
Sysselsatte personer

Utførte timeverk vokste i samme takt både i stat og kommune fram til 1983. Deretter viste utviklingen i utførte timeverk i statlig forvaltning en nedgang, mens timeverkene i kommunal forvaltning fortsatte å øke.

2.3 Fire hovednæringer, primærnæringene, industri, bygg- og anlegg og tjenesteyting

Figur 6 viser at sysselsettingen i primærnæringene falt gjennom hele perioden. Sysselsatte personer i industrien i alt viste en nedgang på over 90 000 fra 1970 til 1990. Sysselsettingsnedgangen var sterkest på begynnelsen og slutten av 80-tallet. Fra 1983 til 1987 var sysselsettingen i industrien forholdsvis stabil på et nivå ca. 10 prosent lavere enn i 1970. Nedgangen har vært relativt sterkest i utekonkurrerende industri gjennom de siste 20 årene (fig. 5). Men også hjemmekonkurrerende industri har vist en klar negativ tendens.

I skjermet industri har sysselsettingen stort sett holdt seg på et høyere nivå enn i 1970. Det var først fra 1987 og fram til 1990 at disse næringene viste nedgang, slik at nivået på sysselsatte personer i 1990 var omtrent på samme nivå som i 1970.

Utviklingen i utførte timeverk i industrien har det samme forløp som sysselsettingen. Nedgangen i utførte timeverk har imidlertid vært noe sterkere på grunn av arbeidstidsreduksjonen i 1976 og 1987, økt deltid og økt fravær.

Bygg- og anleggsbransjen er en konjunkturfølsom næring. Næringen hadde et kraftig oppsving fra 1985 til 1988, hvor sysselsettingen var 15 prosent høyere enn i 1980 og 25 prosent høyere enn i 1970. De to-tre siste årene har næringen hatt en svært negativ utvikling. Antall sysselsatte i bygg- og anleggsbransjen var i 1990 10 000 lavere enn i 1980. Fortsatt var det imidlertid i 1990 ansatt ca. 140 000 personer i bygg- og anleggsbransjen, ca. 5 000 flere enn i 1970.

Utenom offentlig forvaltning er privat tjenesteyting den næringsgruppe som har hatt sysselsettingsvekst gjennom hele perioden. De viktigste vekstsektorene har vært hotell- og restaurantvirksomhet, finansiell og forretningsmessig tjenesteyting og tjenesteyting ellers. Det var i 1990 ca. 170 000 flere sysselsatte i tjenesteytende virksomhet enn i 1970. Næringen viste riktignok en liten nedgang fra 1988 til 1990, men nivået på antall sysselsatte i tjenesteytende næringer var i 1990 likevel 80 prosent høyere enn i 1970. Utviklingen i utførte timeverk viste en noe svakere utvikling enn sysselsettingen i disse fire næringene, men forløpet var det samme.

2.4 Sysselsettingsutviklingen for kvinner

Sysselsettingen for kvinner viste sterk vekst fra 1970 til 1987. Etter 1987 har sysselsettingen flatet ut på et nivå ca. 18 prosent høyere enn i 1980 og 75 prosent høyere enn i 1970. Det tilsvarer en sysselsettingsvekst på over 370 000 personer. Sysselsettingsveksten i Norge har dermed vært sterkere for kvinner enn for menn i denne perioden. Økningen i kvinnelige sysselsatte har sammenheng med den sterke veksten i skjermede næringer.

Av økningen i sysselsatte kvinner i hele perioden har over halvparten blitt ansatt i offentlig forvaltning, og da spesielt i kommuneforvaltningen. Den totale kvinneandelen av sysselsatte personer i Norge har økt fra 33 prosent i 1970 til 45 prosent i 1990.

Kilder:

Harildstad, A. (1989): Timeverks- og sysselsettingstall, Økonomiske analyser nr. 7-1989, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1988): Nasjonalregnskapstatistikk 1988.

Regionale produktivetsforskjeller

Av

Knut Ø. Sørensen

1. Innledning

I det siste året har det ved flere anledninger blitt diskutert hvor i landet verdiskapningen i næringslivet foregår. For eksempel het det i et oppslag i avisen *Dagens Næringsliv* i våres (16/3-91): "Verdiene skapes i utkant-Norge," et utspill som også ble hørt i høstens valgkamp. Dette utspillet viser til at store deler av tradisjonell eksportproduksjon foregår i bedrifter i distriktene. Nylig ble det lagt fram en artikkelsamling fra programmet for storbyrettet forskning, (Bildeng og Fürst, 1991). Her legges det vekt på storbyenes rolle i produksjon av tjenester og industrivarer som krever høy kompetanse, se spesielt artiklene til Schanche (1991) og Isaksen (1991). I begge utspillene blir det fokusert på spesielle typer produksjon, som har ulikt lokaliseringsmønster. Også i debatten omkring Norges framtidige tilpasning til EØS/EF har slike problemstillinger vært diskutert. I denne artikkelen vil vi ta et bredere utgangspunkt for å belyse regionale forskjeller i produktivitet mer generelt.

2. Mål på produktivitet

Analogt med at en ofte bruker bruttoproduktet som et mål på verdiskapningen i en næring, kan vi uttrykke produktiviteten som bruttoproduktet pr. sysselsatt. Dersom en summerer bruttoproduktet over alle næringer og regioner, får vi bruttonasjonalproduktet. Vi vil i denne artikkelen konsentrere oss om aktiviteten i bedriftssektorene, altså utenom offentlig forvaltning. Dette skyldes at produktivitet i offentlig forvaltning er vanskelig å belyse ut fra tilgjengelig statistikk. Videre er vi først og fremst interessert i produksjonsvirksomheten på fastlandet. Virksomheten i Nordsjøen og på Svalbard er holdt utenfor.

En kartlegging av regionale forskjeller i produktivitet støter mot enkelte svakheter ved den regionale nærings- og sysselsettingsstatistikken. Et utgangspunkt for å se på regionale forskjeller finnes i SSBs statistikk for Fylkesfordelt nasjonalregnskap (FNR). Riktignok begynner disse tallene nå å bli gamle (de nyeste gjelder året 1986). Fordelen ved FNR er at tallmaterialet er samordnet med

nasjonalregnskapet ellers, samtidig som det også er publisert tilhørende fylkesvise sysselsettingstall. For endel næringer der primærstatistikken ligger til rette for det, har vi dessuten foretatt en oppdatering av materialet.

3. Regionale produktivetsforskjeller belyst ut fra Fylkesfordelt nasjonalregnskap

Bruttoprodukt pr. sysselsatt i landsdelene er gjengitt i tabell 1. Den første kolonnen bygger på tallene fra FNR-publikasjonen (Statistisk sentralbyrå, 1990). Tallene viser klare regionale forskjeller. Bruttoproduktet pr. sysselsatt er høyest i Oslo/Akershus. Klart lavest ligger Nord-Norge og Hedmark/Oppland. Agder/Rogaland og resten av Østlandet ligger litt over landsgjennomsnittet, mens Vestlandet og Trøndelagsfylkene ligger klart under.

Kvaliteten på tallene i FNR for vårt formål varierer. For enkelte tjenesteytende sektorer som er dårlig dekket med regional næringsstatistikk, er både produksjon, vareinnsats og sysselsetting i FNR fylkesfordelt ut fra de samme fordelingsnøklerne. For disse næringene kan ikke regnskapstallene belyse de regionale forskjellene i produktivitet. Vi har derfor holdt bruttoprodukt og sysselsetting i disse sektorene utenfor beregningen av produktivitet i kolonne 2 i tabellen. Det er i tillegg holdt utenom endel andre sektorer som gir problemer i produktivitetssammenligningen. Dette gjelder først og fremst Bygge- og anleggsektoren, der det er benyttet forskjellige prinsipper for å fylkesfordele produksjon og sysselsetting, et par samferdselssektorer der bare lønningene er fylkesfordelt (lufttransport og utenriks sjøfart), boligsektoren, der produksjonen vesentlig består av beregnet leie av egne boliger, og korreksjonssektorer etc. Også den landbaserte delen av oljeutvinningen er tatt ut.

Bruttoprodukt pr. sysselsatt for de resterende næringene framgår av kolonne 2 i tabell 1. Mens tallene for Oslo/Akershus er noe høyere for disse næringene enn for hele den fylkesfordelte virksomheten, har de andre landsdelene utenom Østlandet lavere tall. Størst forskjell er det for Agder/Roga-

Tabell 1. Bruttoprodukt pr. sysselsatt i bedriftssektorer i 1986 etter landsdel. 1000 kr

Landsdel	Bruttoprodukt pr. sysselsatt				
	Alle bedriftssektorer	Herav med sammenlignbar statistikk	I forhold til landet (prosent)	Standardisert m.h.p.næringsfordelingpr (prosent)	Netto tilskudd sysselsatt
Oslo/Akershus	236	251	128	120	-8
Hedmark/Oppland	168	162	83	93	9
Rest Østlandet	201	202	103	100	-5
Agder/Rogaland	204	188	96	95	-0
Vestlandet	180	166	84	88	10
Trøndelag	176	165	84	91	9
Nord-Norge	167	154	78	80	14
Ordinære fylker	199	196	100	100	1

Kilde: Fylkesfordelt nasjonalregnskap 1986.

land, som ligger litt lavere enn landsgjennomsnittet for de næringene som inngår i sammenligningen i kolonne 2. Bortsett fra dette er bildet av regionale forskjeller i store trekk uendret.

På et så aggregert nivå som her, vil produktivitetstallene påvirkes av mange forhold. Et høyt tall for bruttoprodukt pr. sysselsatt kan gjenspeile høy produktivitet i de enkelte næringene i regionen, men kan også være et uttrykk for en gunstig nærings sammensetning ut fra produktivitetshensyn. Begge forhold er viktig for verdiskapningen i regionen. Et mål som er korrigert for forskjellene i nærings sammensetning er gjengitt i 4. kolonne i tabell 1. Bruttoproduktet i landsdelen i kolonne 2 er dividert med det hypotetiske bruttoproduktet en ville hatt ut fra landsdelens sysselsetting dersom bruttoprodukt pr. sysselsatt i hver enkelt detaljert nasjonalregnskapssektor var det samme som for hele landet. Indeksen blir et gjennomsnitt av produktivitetforskjellene i hver enkelt nasjonalregnskapssektor, vektet sammen med andelene av landsdelens sysselsetting.

Tabellen viser at forskjellen i produktivitet blir noe mindre når vi korrigerer for forskjeller i nærings sammensetningen. Spesielt synes det som om en del av den høye produktiviteten i Oslo/Akershus skyldes nærings sammensetningen i regionen. For eksempel vil konsentrasjonen av sysselsettingen i forretningsmessig tjenesteyting til Oslo/Akershus bidra til å heve gjennomsnitts produktiviteten i landsdelen. Vi ser også at Hedmark/Oppland og Trøndelag ikke ligger så langt unna landsgjennomsnittet, når en tar hensyn til nærings sammensetningen. For Hedmark/Oppland er f.eks. produktiviteten innen jordbruket over landsgjennomsnittet, samtidig som denne næringen ligger lavt i forhold til de andre næringene, slik dette

er målt her. Bildet av produktivitetforskjellene blir likevel i store trekk opprettholdt.

Bruttoproduktet til markedspris, som vi har sett på i denne artikkelen, inkluderer endel avgifter som kan oppfattes som korreksjoner for indirekte virkninger ved produksjonen. Et eksempel kan være tobakksavgiften. Selv om de som kjøper tobakksvarene vel vurderer nytten ved dem som minst tilsvarende prisen inkludert avgiften, kan en hevde at bruttoproduktet fratrukket avgift er et bedre mål på den samfunnsmessige verdien av tobakksproduksjonen. I 1986 utgjorde tobakksavgiften 86 prosent av bruttoproduktet i næringen produksjon av tobakksvarer, som var på over 2 millioner kroner pr. sysselsatt. Tilsvarende kan en kanskje se subsidiene som et uttrykk for at den angjeldene produksjonen har større verdi enn det som bruttoproduktet til markedspris gir uttrykk for. Selv om det er vanskelig å skille slike vurderinger fra rene proveny- og inntektspolitiske hensyn, kan det likevel være av interesse også å se på bruttoproduktet uttrykt i faktorpriser i et regionalt perspektiv.

Fylkesfordelt nasjonalregnskap inneholder beregninger av næringstilknyttede avgifter (indirekte skatter) og subsidier. Netto tilskudd pr. sysselsatt er ført inn i den siste kolonnen i tabell 1. Nettobeløpene viser en klar regional profil. Mens Oslo/Akershus og Østlandet ellers (unntatt Hedmark/Oppland) var netto avgiftsbetalere i 1986, mottok bedriftene i Hedmark/Oppland og på vestlandet og nordover netto tilskudd. Tilskuddene til primærnæringene bidrar til denne profilen. Det samme gjelder transportstøtten, endel av tilskuddene til samferdselen, samt tilskuddene og avgiftene i industrien. I motsatt retning trekker tilskuddene til statsbankene, endel kulturiltak og høyere utdanning. Forskjellene i bruttoproduktet pr. sysselsatt blir en del mindre om

en regner bruttoproduktet til faktorpriser. Nettotilskuddene er likevel ikke så store at det endrer hovedinntrykket av de regionale forskjellene.

Produksjon og sysselsetting er i FNR fordelt etter produksjonssted/arbeidssted. Det er ikke alltid opplagt hvordan produksjonen skal stedfestes. Eksempler kan finnes innen samferdselssektoren, der virksomheten kan spre seg ut over flere fylker. Innen anleggsvirksomhet driver de store bedriftene virksomhet som rent fysisk foregår i flere landsdeler. Fylkesfordelt nasjonalregnskap har ulike typer løsninger på slike problemer. Produksjonen i bygge- og anleggssektoren er f.eks. fordelt ut fra investeringene i bygge- og anleggsvarer i andre sektorer. En slik fordeling gjør det lite meningsfylt å se på regionale forskjeller i produktivitet. I andre sektorer er produksjonen ikke fordelt på fylker (eks: lufttransport). Det gir ingen muligheter til å si noe om regionale forskjeller.

4. Regionale produktivetsforskjeller i enkelte utvalgte næringer

I tabell 2 har vi beregnet tall for enkelte næringer, der dataforholdene ligger relativt godt tilrette for regionale produktivetsstudier. Ved siden av tall fra fylkesfordelt nasjonalregnskap 1986, er det gjort egne anslag for 1989. Tallene for forretningsmessig tjenesteyting bygger på den publiserte næringsstatistikken. Vi har ellers lagt vekt på å få best mulig sammenlignbarhet med tallene for 1986. De underliggende data for bruttoproduksjon, vareinnsats og sysselsetting er tilpasset tall fra nasjonalregnskapet.

For industrien minner mønsteret i produktivitetstallene for 1986 om det tilsvarende mønsteret for

alle næringene under ett. Trøndelagsfylkene var imidlertid nærmere landsgjennomsnittet for industrien enn for de andre næringene, mens fylkene på Østlandet unntatt Hedmark/Oppland lå noe lenger over landsgjennomsnittet. Fram til 1989 ser vi en markert produktivetsøkning i forhold til landsgjennomsnittet for Agder/Rogaland og i noe mindre grad for resten av Østlandet (utenom Oslo/Akershus og Hedmark/Oppland). Oslo/Akershus hadde høyest produktivitet ved begge tidspunkter. Avstanden til landsgjennomsnittet skrumpet noe inn i løpet av perioden. Hedmark/Oppland, som sammen med Nord-Norge hadde lavest produktivitet i 1986, lå klart lavest i 1989.

Næringen forretningsmessig tjenesteyting viser et noe annet bilde av de regionale produktivetsforskjellene enn industrien og næringslivet totalt. Det er her Agder/Rogaland som har høyest bruttoprodukt pr. sysselsatt. Oslo/Akershus ligger noe over landsgjennomsnittet, mens resten av Østlandet utenom Hedmark/Oppland i 1986 lå betydelig under landsgjennomsnittet. I 1989 lå riktignok Agder/Rogaland og vestlandsfylkene nærmere landsgjennomsnittet, men mønsteret i forskjellene var i store trekk det samme.

Også for hotell- og restaurantdrift hadde Agder/Rogaland høyest produktivitet i 1986. Bildet endret seg imidlertid noe fram til 1989, da Oslo/Akershus hadde høyest bruttoprodukt pr. sysselsatt og tallet for Agder/Rogalands del lå nærmere landsgjennomsnittet. De regionale forskjellene i produktiviteten var mindre for denne næringen enn for de to andre spesifiserte næringene.

For industrien og forretningsmessig tjenesteyting er det stor forskjell på bruttoprodukt pr. sysselsatt for ulike delnæringer. På samme måte som

Tabell 2. Brutttoprodukt pr. sysselsatt etter landsdel for utvalgte næringer 1986 og 1989 i forhold til landsgjennomsnittet. Prosent

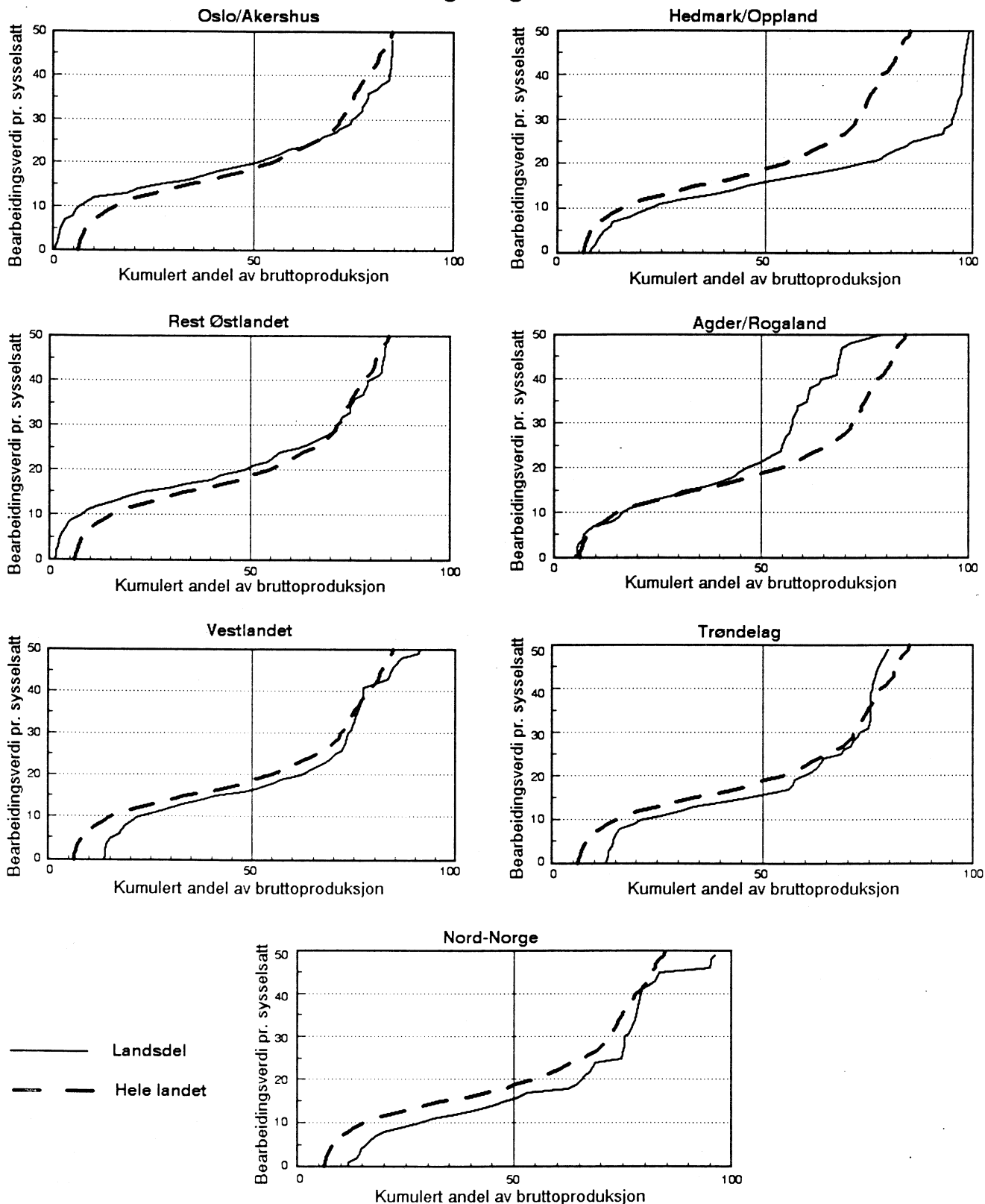
Landsdel	Industri og bergverk ¹⁾		Forretn.messig tjenesteyting ²⁾		Hotell og restauranter	
	1986	1989	1986	1989	1986	1989
Oslo/Akershus	130	123	105	105	109	117
Hedmark/Oppland	78	70	78	75	78	81
Rest Østlandet	106	111	81	86	102	99
Agder/Rogaland	98	107	122	114	119	110
Vestlandet	85	84	88	98	90	91
Trøndelag	97	92	89	85	97	92
Nord-Norge	78	77	85	83	92	89
Hele landet	100	100	100	100	100	100

1) Uten oljeutvinning.

2) Ekskl. utleie av maskiner og utstyr.

Kilde: Fylkesfordelt nasjonalregnskap 1986 og egne beregninger.

Bearbeidingsverdi pr. sysselsatt i store produksjonsbedrifter i industri og bergverk 1989. 10.000 kr.

for næringslivet totalt vil de regionale forskjellene avspeile både forskjeller i nærings sammensetningen innen disse brede næringsgruppene og forskjeller i produktivitet innen delnæringene.

For foretak med hjelpeavdelinger (f.eks. salgskontorer og hovedkontorer i industrien) gir hovedbedriftens bearbeidingsverdi uttrykk for bearbeidingsverdien i produksjonsbedriften og hjelpeavdelingen under ett. I nevneren for bearbeidingsverdi pr. sysselsatt for hovedbedriften inngår imidlertid bare denne bedriftens sysselsatte. Hovedbedriftens produktivitet blir derved overvurdert. Produksjonen i hjelpeavdelingene verdsettes til selvkost. Bearbeidingsverdien pr. sysselsatt gir ikke noe godt bilde av produktiviteten i disse avdelingene. Sysselsettingen i hjelpeavdelingene i industri utenom oljeutvinning er konsentrert til Oslo og Akershus. Sysselsettingen i slike avdelinger er likevel ikke så stor at dette fortegner bildet av produktivitetsforskjellene i næringen.

5. Produktivetsfordelinger for industribedrifter

Til slutt skal vi se nærmere på fordelingen av industribedriftene etter produktivitet, målt som bearbeidingsverdi (fratrukket handselsavanse) pr. sysselsatt ifølge industristatistikken. Vi har her konsentrert oss om "store" produksjonsbedrifter. Som "store" regnes stort sett bedrifter med minst fem sysselsatte, i enkelte bransjer også mindre bedrifter. Fylkesfordelt nasjonalregnskap, og også ajourføringen over, utnytter de beregningene som SSB foretar for de minste industribedriftene. For disse bedriftene har en imidlertid bare primærstatistikk over omsetning og sysselsetting. Hjelpeavdelingene er holdt utenfor pga. problemene med å verdsette produksjonen i avdelingene.

I materialet er bedriftene sortert etter stigende bearbeidingsverdi pr. sysselsatt. Langs x-aksen er det avmerket kumulert andel av bruttoproduksjonsverdien. Et punkt på kurven viser hvor stor andel av bruttoproduksjonsverdien i regionen (x-aksen) som ble produsert i bedrifter med en bearbeidingsverdi pr. sysselsatt som er lik eller lavere enn verdien som kan avleses på y-aksen. For eksempel ser vi av kurven for hele landet at drøye 5 prosent av produksjonsverdien ble produsert i bedrifter med negativ bearbeidingsverdi, mens ca. 15 prosent av bruttoproduksjonsverdien ble produsert i bedrifter med over 500 000 kroner i bearbeidingsverdi pr. sysselsatt i 1989. For at en landsdel skal ha bedre produktivitet enn landsgjennomsnittet må den ha lavere andel av produksjonen i bedrifter med lavest produktivitet og/eller høyere andel av produksjonen i bedrifter med høy produktivitet. Dette er tilfelle når kurven for landsdelen ligger over og til venstre for kurven for hele landet.

Som vi ser er det en betydelig andel av produksjonen på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge som finner sted i bedrifter med lav produktivitet. På Vestlandet ble 14 prosent av produksjonen produsert i bedrifter med negativ bearbeidingsverdi. I disse bedriftene var altså bruttoproduksjonsverdien, slik den her er målt, mindre enn verdien av vareinnsatsen. Dette er i markert kontrast til bedriftene i Oslo/Akershus og resten av Østlandet (utenom Hedmark/Oppland). Disse to landsdelene hadde klart mindre andel av produksjonen i bedrifter med lav produktivitet. Størst andel av produksjonen i bedrifter med høy produktivitet finner vi i Agder/Rogaland. Hedmark/Oppland, Nord-Norge og Vestlandet har lav produktivitet i forhold til landsgjennomsnittet. Spesielt er det en liten del av produksjonen i Hedmark/Oppland som finner sted i bedrifter med høy produktivitet. Bare vel fem prosent av produksjonen i Hedmark/Oppland fant sted i bedrifter med mer enn 300 000 kroner bearbeidingsverdi pr. sysselsatt, mens den tilsvarende andelen i Agder/Rogaland var over 40 prosent.

Som nevnt er forskjellene mellom landsdelene trolig noe mindre om bearbeidingsverdien måles til faktorpriser. Spesielt har det betydning for Nord-Norges del.

6. Avslutning

Høy produktivitet, slik vi her har målt det, er ikke det eneste relevante målet for regionale forskjeller i effektivitet i næringslivet. Høy produktivitet kan jo være et resultat av stor kapitalinnsats, som også krever avkastning. I flere næringer stilles det dessuten spesielle krav til produksjon og sysselsetting. Dette gjelder f.eks. innen jordbruket. Innsatsen av arbeidskraft i bedriftene er gjenstand for økonomisk tilpasning. Spesielt relevant i vår sammenheng er den geografiske differensieringen av arbeidsgiveravgiften. Dette betyr at det er relativt billigere å bruke arbeidskraft f.eks. i Nord-Norge enn i Oslo/Akershus. Med samme produksjonsmuligheter vil det da lønne seg med mer arbeidsintensiv teknikk der arbeidskraften er relativt billigst. Isolert sett trekker dette gjennomsnittsproduktiviteten for arbeidskraft ned i disse regionene, uten at en kan si at produksjonen totalt sett er mindre effektiv.

Lokalisering av eksportproduksjon og høykompetansenæringer er uttrykk for en regional arbeidsdeling. Det er nødvendig med en viss regional spesialisering dersom regionene skal kunne utnytte sine fortrinn. En arbeidsdeling skaper også gjensidig avhengighet. Alle er vi avhengige av at næringslivet har en tilstrekkelig høy produktivitet til å danne grunnlag for en høy levestandard. I tillegg til slike effektivitetsmål, legges det vekt på at levestandarden fordeles på en noenlunde rimelig måte mellom de ulike deler av landet.

Referanser:

Bildeng, Morten og Roland Fürst (red) (1991): Norge trenger en storbypolitikk. Kommuneforlaget 1991.

Isaksen, Arne (1991): Storbyene som opphavsted for nye næringer. I Bildeng og Fürst (1991).

Schanche, Per (1991): Storbyenes rolle i norsk økonomi. I Bildeng og Fürst (1991).

Statistisk sentralbyrå (1990): Fylkesfordelt nasjonalregnskap 1986. NOS B 920.

Tabell - og diagramvedlegg

Innhold	Side
B. KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE	
Tabell B1: Olje- og gassproduksjon	1*
Tabell B2: Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse	1*
Tabell B3: Industriproduksjon - produksjonsindeksen	1*
Tabell B4: Ordretilgang - industri	2*
Tabell B5: Ordreserver - industri	2*
Tabell B6: Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning	3*
Tabell B7: Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen	3*
Tabell B8: Boligbygging	3*
Tabell B9: Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	4*
Tabell B10: Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	4*
Tabell B11: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	4*
Tabell B12: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	4*
Tabell B13: Timefortjeneste	5*
Tabell B14: Konsumprisindeksen	5*
Tabell B15: Engrospriser	5*
Tabell B16: Utenrikshandel - verditall	6*
Tabell B17: Utenrikshandel - indekser	6*
Diagrammer	
Olje- og gassproduksjon	7*
Produksjonsindeksen	7*
Ordreindeksen - industri	8*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	9*
Ordreindeksen - anleggsvirksomhet	9*
Arbeidsledighet og sysselsetting	10*
Antatte og utførte investeringer i industrien	10*
Detaljomsetning mv.	10*
Lønninger	10*
Konsum- og engrospriser	11*
Nominell rente på tre-måneders plasseringer	11*
Utenrikshandel	11*
C. NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND	
Tabell C1: Bruttonasjonalprodukt	12*
Tabell C2: Privat konsum	12*
Tabell C3: Offentlig konsum	12*
Tabell C4: Bruttoinvesteringer i fast realkapital	12*
Tabell C5: Eksport av varer og tjenester	13*
Tabell C6: Import av varer og tjenester	13*
Tabell C7: Privat konsum	13*
Tabell C8: Arbeidsledighet	13*
D. KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET	
Tabell D1: Sverige	14*
Tabell D2: Danmark	14*
Tabell D3: Storbritannia	14*
Tabell D4: Tyskland (vest)	14*
Tabell D5: Frankrike	15*
Tabell D6: USA	15*
Tabell D7: Japan	15*

1*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B1: OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1986	1987	1988	1989	1990	-----1991-----					
						Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.
Råolje	3.5	4.1	4.7	6.2	6.8	7.9	7.6	8.2	7.3	7.7	6.0
Naturgass	2.3	2.4	2.5	2.6	2.3	2.6	2.5	2.4	2.0	2.0	1.0

TABELL B2: PRODUKSJONSINDEKS ETTER NÆRING OG ANVENDELSE

Sesongjusterte indekser. 1980=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1986	1987	1988	1989	1990	-----1991-----					
						Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.
Produksjon etter næring:											
Bergv.dr., industri og kraftf. 1)	108	110	111	113	114	114	107	112	112	109	109
Bergverksdrift 1)	124	116	111	120	124	118	128	119	123	115	130
Industri	107	108	107	108	108	108	102	105	108	108	107
Kraftforsyning	111	118	125	136	138	147	122	140	127	113	117
Produksjon etter anvendelse:											
Eksport 1)	119	123	125	128	129	128	124	128	130	127	128
Konsum	104	106	107	109	110	111	107	111	109	107	107
Investering 2)	175	175	166	166	166	166	162	167	176	171	170
Vareinnsats i bygg og anlegg	109	110	105	102	99	94	88	91	93	96	92
Vareinnsats ellers	94	96	97	100	101	102	97	101	101	96	98

1)Utenom utvinning av olje og naturgass.

2)Se merknad etter tabell B17.

TABELL B3: INDUSTRIPRODUKSJON - PRODUKSJONSINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1988	1989	1990	-----1991-----					
				Feb.	Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli
Industri ialt	-1.1	0.5	0.9	-3.9	-1.2	-1.6	2.7	-0.7	-1.0
Næringsmidler, drikkev. og tobakk	-1.7	0.2	-2.4	4.2	7.2	4.9	8.7	4.5	3.3
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv.	-15.2	-11.8	1.5	-7.6	-0.5	-1.1	5.9	-0.5	0.0
Trevarer	-4.4	-3.0	-3.9	-14.9	-10.9	-10.6	-0.2	-5.8	-4.5
Treforedling	1.3	6.5	-0.4	-0.2	1.0	-0.9	2.5	-1.4	-0.1
Grafisk produksjon og forlagsv.	1.2	0.2	-1.1	-0.7	1.2	-0.0	3.7	0.5	1.1
Kjemiske prod., mineraloljep. mv.	-1.1	4.4	9.6	-1.5	-1.1	-0.8	-0.5	-1.7	-3.7
Mineralske produkter	-5.7	-9.4	-2.9	-11.1	-7.4	-14.1	-13.4	-18.3	-14.1
Jern, stål og ferrolegeringer	6.2	-1.4	-1.3	-12.6	-11.2	-10.8	-4.9	-3.2	1.2
Ikke-jernholdige metaller	9.4	3.5	0.8	3.3	4.0	2.3	2.2	0.0	-1.5
Metallvarer	-3.2	-2.3	-1.3	-5.9	-1.8	-2.4	3.6	-0.8	0.1
Maskiner	-5.3	-0.7	0.1	-4.4	-1.4	-1.2	4.7	1.6	0.2
Elektriske apparater og materiell	2.8	3.4	-0.8	-10.3	-5.5	-1.7	6.9	1.9	-1.1
Transportmidler	-2.9	1.6	1.4	-1.7	2.1	1.6	7.5	3.2	4.4
Tekn. og vitensk. instr. mv.	-1.6	2.0	6.6	2.9	8.9	5.4	11.2	3.3	3.2
Industriproduksjon ellers	-2.8	-6.7	4.3	1.7	8.0	7.3	12.9	1.8	-3.0

1)Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

2*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B4: ORDRETLGANG - INDUSTRI

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Sesongjusterte verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1987	1988	1989	1990	-----1989-----			-----1990-----				--1991--	
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv

Produksjon av kjemiske råvarer:													
Ordretilgang i alt	221	227	231	230	218	234	236	221	215	236	250	276	238
For eksport	239	251	273	259	259	272	286	254	266	260	257	274	249
Fra hjemmemarkedet	195	193	172	190	169	172	175	167	152	195	245	272	232
Produksjon av metaller:													
Ordretilgang i alt	253	350	394	318	429	369	339	322	324	328	299	256	306
For eksport	274	380	436	352	479	407	377	360	359	356	335	285	346
Fra hjemmemarkedet	181	250	253	204	270	221	215	200	215	216	184	165	179
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:													
Ordretilgang i alt	216	220	215	224	213	212	204	218	218	232	227	198	231
For eksport	264	284	338	339	300	325	321	358	340	325	331	310	376
Fra hjemmemarkedet	197	194	165	177	174	171	156	163	165	198	183	155	168

TABELL B5: ORDRERESERVER - INDUSTRI

Ordreserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1987	1988	1989	1990	-----1989-----			-----1990-----				--1991--	
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv

Produksjon av kjemiske råvarer:													
Ordreserver i alt	207	189	187	165	175	173	194	184	147	153	177	207	168
For eksport	177	183	194	175	177	179	207	188	147	180	183	200	151
Fra hjemmemarkedet	245	197	179	153	174	165	179	178	146	120	170	217	188
Produksjon av metaller:													
Ordreserver i alt	137	212	283	249	284	271	262	267	252	244	234	248	260
For eksport	164	251	334	292	337	320	307	316	291	287	275	292	307
Fra hjemmemarkedet	65	109	150	138	147	144	144	140	151	133	127	133	137
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:													
Ordreserver i alt	257	255	253	246	258	256	236	250	240	251	245	252	258
For eksport	335	363	443	466	443	442	437	483	478	477	425	421	435
Fra hjemmemarkedet	224	209	172	152	178	177	150	151	137	154	168	180	182

3*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B6: PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER FOR OLJEUTVINNING

Løpende priser, mill. kroner. Tallene for årene viser gjennomsnitt av kvartalene.

	1987	1988	1989	1990	-----1989-----			-----1990-----				--1991--	
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Leting:													
I alt	1238	1040	1251	1285	1178	1435	1686	1016	1289	1285	1548	1540	2046
Undersøkelserboringer	692	645	864	904	828	941	1232	718	916	939	1044	1008	1277
Generelle undersøkelser	142	134	114	93	99	91	189	35	109	112	116	132	263
Felt eval. og - undersøkt	261	115	103	129	74	261	62	49	131	108	226	55	282
Adm. og andre kostnader	145	147	171	159	177	143	204	213	132	127	162	345	224
Feltutbygging:													
I alt	5256	4921	5665	4878	4809	5217	7982	4919	4891	4535	5166	4862	4615
Varer	2587	2014	2436	3141	2461	1902	3052	2258	3110	3249	3947	3010	2596
Tjenester	2338	2594	2952	1390	2206	3072	4508	2310	1530	885	834	1697	1766
Produksjonsboring	330	313	277	347	143	243	422	351	251	401	385	156	253
Felt i drift:													
I alt	1435	934	803	994	920	860	801	770	999	902	1305	1019	1398
Varer	294	177	85	201	88	48	107	97	188	154	366	114	157
Tjenester	860	209	120	190	145	106	132	90	214	201	255	253	325
Produksjonsboring	281	548	598	603	687	705	562	584	597	548	684	652	916

TABELL B7: INDUSTRIINVESTERINGER I VERDI - INVESTERINGSUNDERSØKELSEN

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.

Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	-----1990-----				-----1991-----			
				1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte	2712	2586	NA	2562	2526	2557	2700	2851	2804
Antatte	3219	2963	3095	2898	2832	3057	3068	2957	3134	3280	3009

TABELL B8: BOLIGBYGGING

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene

viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1988	1989	1990	-----1991-----						
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	
Boliger satt igang		2.3	2.1	1.8	1.4	1.2	1.1	1.2	1.0	1.2
Boliger under arbeid		32.1	28.9	25.2	20.2	20.0	19.3	19.0	18.6	18.3
Boliger fullført		2.5	2.3	2.2	1.7	1.7	1.6	1.6	1.6	1.6

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

4*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B9: DETALJOMSETNINGSVOLUM

Sesongjustert indeks. 1) 1988=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1986	1987	1988	1989	1990	-----1991-----					
						Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.
Omsetning ialt	116	110	100	98	100	93	102	96	94	100	98

1) Basert på en foreløpig beregning av sesongfaktorene, spesielt for desember 1988

TABELL B10: DETALJOMSETNINGSVOLUM MV.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1988	1989	1990	-----1991-----						
				Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	
Omsetning i alt	-9.0	-1.7	1.3	-2.4	-3.4	-2.6	-3.4	-2.8	..	
Detaljomsætning etter næring:										
Nærings- og nytelsesmidler	-3.1	0.4	0.7	1.4	0.2	-3.4	-2.1	-1.5	..	
Bekledning og tekstilvarer	-12.5	-0.2	12.2	4.5	1.7	5.2	4.0	4.6	..	
Møbler og innbo	-8.6	-1.0	2.5	0.0	-1.6	2.4	-1.7	-1.4	..	
Jern, farge, glass, stent. og sport	-0.4	-4.2	-5.0	3.3	-3.1	1.0	3.8	6.3	..	
Ur, opt., musikk, gull og sølv	0.6	-6.0	16.4	1.1	-0.4	2.7	0.6	-1.5	..	
Motorkjøretøyer og bensin	-17.5	-4.7	-2.6	-11.7	-11.2	-8.1	-10.4	-9.9	..	
Reg. nye personbiler	-40.8	-19.1	11.9	-11.4	-13.6	-13.8	-17.7	-16.5	-11.9	

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

TABELL B11: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte. 1000 personer. 2)

	1987	1988	1989	1990	--1989--		-----1990-----			-----1991-----			
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:													
Kvinner	25	33	45	46	44	42	50	44	49	41	48	46	52
Menn	21	36	61	66	65	60	74	68	66	55	72	64	70
Totalt	45	70	106	112	109	101	124	112	115	97	120	110	123

Tallet på sysselsatte 1) 2126 2114 2049 2030 2054 2022 2008 2039 2050 2023 1988 1997 2046

1) F.o.m. 1986 inkluderes også familiemedarbeidere med ukentlig arbeidstid under 10 timer.

2) Omlegging av AKU f.o.m. 2.kvartal 1988.

TABELL B12: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKONTORENES REGISTRERINGER

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

	1988	1989	1990	-----1991-----					
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Sesongjusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	49.4	83.0	92.7	91.9	94.6	101.9	117.0	110.4	102.6
Ujusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	49.3	82.9	92.7	92.5	88.9	101.0	115.2	112.7	97.9
Herav: Permitterte 1000 pers.	9.4	17.4	15.8	11.2	8.6	7.1	5.2	6.2	7.3
Ledige plasser 1000 pers.	8.7	6.9	6.6	7.7	7.6	6.5	5.4	5.9	4.6
Arbeidsløshetsprosenten 1)	2.3	3.8	4.3	4.3	4.2	4.7	5.4	5.3	4.6
Arb.løse/led.plasser	7.0	14.5	14.6	12.0	11.7	15.6	21.4	19.1	21.4

1) Registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken ifølge AKU.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B13: TIMEFORTJENESTE

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1988	1989	1990	---1989---		-----1990-----				---1991---	
				3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Industri, kvinner	72.0	76.4	81.7	77.2	78.2	78.2	79.2	85.0	84.6	84.4	86.5
Industri, menn	85.4	89.5	94.6	90.0	90.4	90.7	92.5	98.4	96.9	97.3	99.9
Bygge- og anl., menn	100.0	100.9	101.4	101.5	101.2	98.6	101.5	103.3	102.3	104.0	107.0

TABELL B14: KONSUMPRISINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1988	1989	1990	-----1991-----					
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Ialt	6.7	4.6	4.1	3.8	3.8	3.5	3.5	3.6	3.3
Varer og tjenester etter konsumgruppe:									
Matvarer ialt	6.3	2.7	3.2	1.2	1.5	1.1	1.5	2.3	2.6
Drikkevarer og tobakk	6.8	5.1	7.0	7.3	7.5	7.0	6.8	6.8	6.9
Klær og skotøy	5.8	3.1	2.1	2.2	1.9	1.5	1.5	0.9	2.4
Bolig, lys og brensel	8.3	6.1	6.4	4.9	5.0	4.9	4.7	4.5	3.9
Møbler og husholdningsartikler	5.9	3.6	2.6	2.2	2.5	2.3	2.5	2.3	2.7
Helsepleie	3.6	4.3	8.5	11.0	10.8	10.8	1.4	3.6	3.3
Reiser og transport	6.7	5.3	2.9	4.1	3.5	3.4	4.4	3.8	2.8
Fritidssysler og utdanning	6.4	4.5	4.6	4.1	4.1	3.8	3.9	4.0	4.2
Andre varer og tjenester	6.2	4.4	3.3	4.1	4.1	3.9	3.7	3.7	3.6
Varer og tjenester etter leveringssektor:									
Jordbruksvarer	6.0	2.1	4.8	0.6	1.1	0.5	1.0	2.5	2.9
Andre norskproduserte konsumvarer	6.9	4.7	5.3	6.3	6.3	6.4	6.2	5.5	4.6
Importerte konsumvarer	5.6	2.9	1.7	2.1	1.7	1.6	1.8	1.9	2.3
Husleie	7.9	7.6	6.5	5.2	5.2	4.8	4.8	4.8	4.5
Andre tjenester	7.1	5.7	3.7	2.8	2.8	2.5	2.1	2.3	2.4

TABELL B15: ENGROSPRISER

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1988	1989	1990	-----1991-----					
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Ialt	5.3	5.5	3.7	3.7	3.7	4.0	3.8	2.8	1.4
Matvarer og levende dyr	3.7	3.4	4.5	5.1	4.5	4.9	4.0	4.6	4.6
Drikkevarer og tobakk	5.3	4.1	4.9	5.5	5.1	4.6	4.7	4.6	4.3
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	12.9	10.8	-0.2	1.2	-0.1	-0.2	-0.8	-0.4	0.1
Brenselstoffer, -olje og el.kraft	1.9	8.9	10.2	5.5	7.7	8.8	9.9	2.7	-4.7
Dyre- og plantefett, voks	10.1	3.1	1.9	0.8	2.1	2.0	4.5	4.0	4.2
Kjemikalier	7.7	6.5	-1.4	3.1	2.8	3.5	2.4	2.6	2.0
Bearbeidde varer etter materiale	6.8	5.2	1.5	1.4	1.4	1.4	1.2	0.8	1.1
Maskiner og transportmidler	4.7	3.7	2.6	2.8	3.0	3.0	3.0	2.9	2.6
Forskjellige ferdigvarer	6.5	3.9	2.6	4.3	3.6	3.6	3.6	3.9	3.6

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B16: UTENRIKSHANDEL - VERDITALL

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. Milliarder kroner. Sesongjustert. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1986	1987	1988	1989	1990	-----1991-----					
						Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Eksport 1)	5.8	6.5	7.8	8.9	9.5	8.8	9.6	9.4	8.8	8.8	9.6
Import 2)	12.2	12.0	11.5	11.5	12.8	15.3	12.1	12.4	12.2	12.4	12.3
Import 3)	12.0	11.8	11.4	11.4	12.7	15.0	11.9	12.2	12.3	12.2	..

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip og oljeplattformer.

3)Uten skip, oljeplattformer og råolje.

TABELL B17: UTENRIKSHANDEL - INDEKSER

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. 1988=100. Årene viser gjennomsnittet av kvartals-tallene for det samme året.

	1987	1988	1989	1990	-----1989-----			-----1990-----				--1991--	
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Sesongjusterte tall:													
Eksportvolum 1)	96	103	109	121	110	111	115	116	123	125	123	125	121
Importvolum 2)	109	102	95	106	96	96	96	102	108	104	108	104	112
Ujusterte tall:													
Eksportpriser 1)	89	99	106	102	107	107	104	102	99	98	107	102	100
Importpriser 2)	97	100	106	107	105	107	108	106	106	107	108	102	104

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

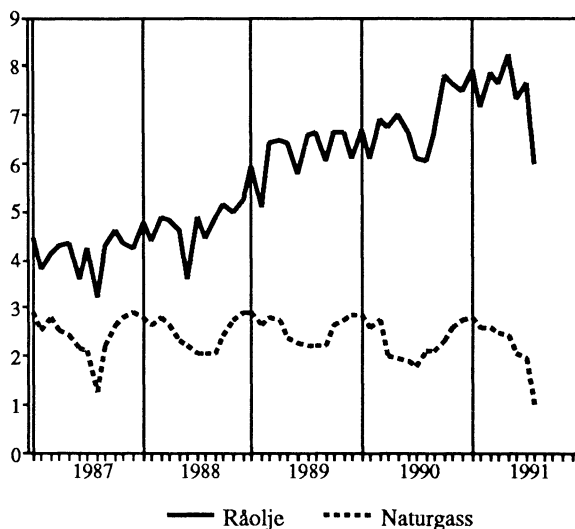
2)Uten skip og oljeplattformer.

MERKNAD TIL TABELL B2.

2)For tilbakegående år er produksjonsindeksen etter anvendelse avstemt mot de endelige, årlige nasjonalregnskapene, der verdien av skip og oljeplattformer først regnes som investert når skipet er ferdigbygd eller plattformer er slept ut på feltet. I byggeperioden regnes produksjonen som levert til lager av varer under arbeid og ikke investeringer, noe som vil gi store variasjoner i indeksen mellom de berørte årene.

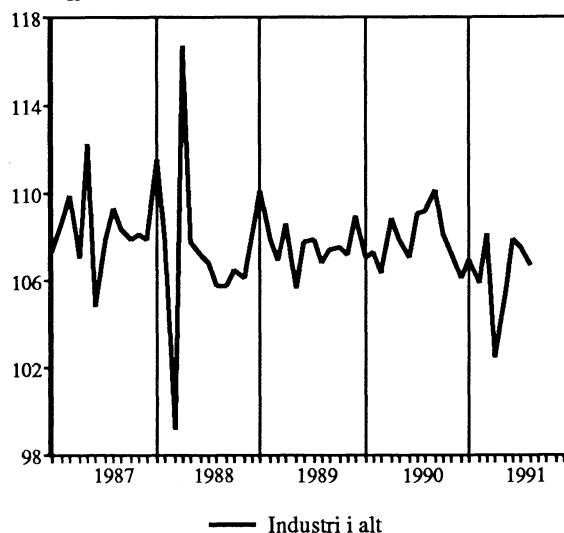
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. S m³). Ujusterte tall

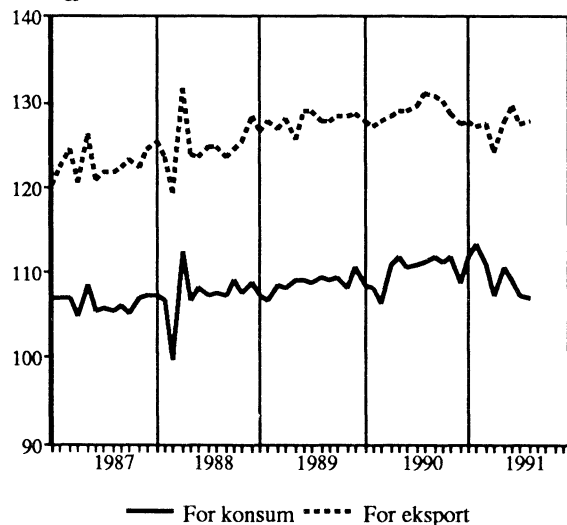
PRODUKSJONSINDEKS

Sesongjustert. 1980=100

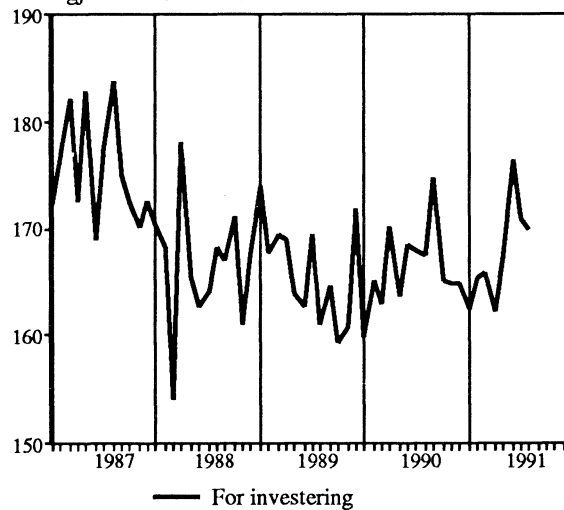
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning uten oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

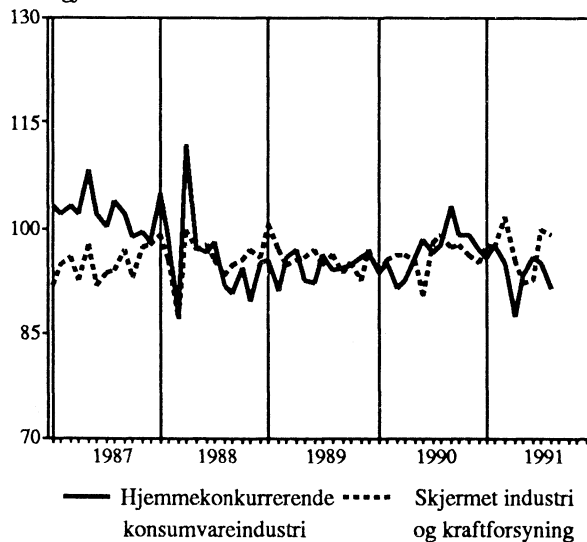
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning uten oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

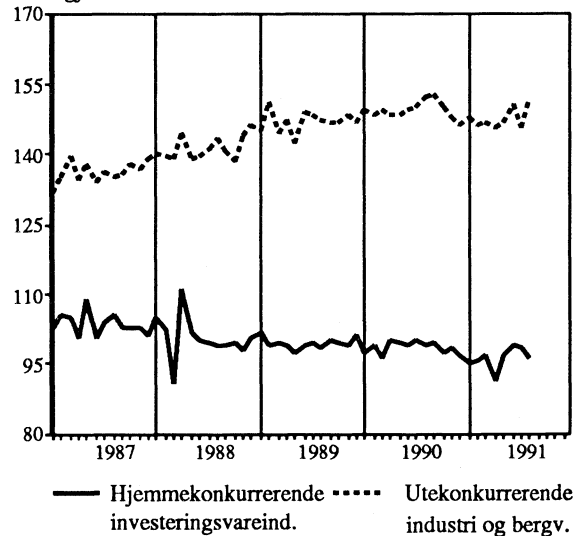
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning uten oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning uten oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

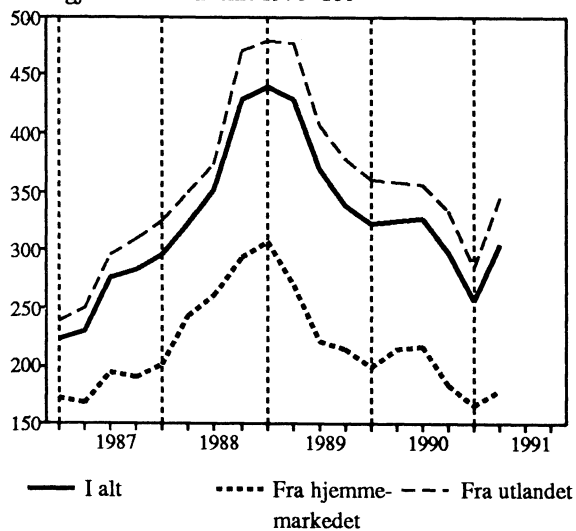

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

ORDRETILGANG.

Metaller

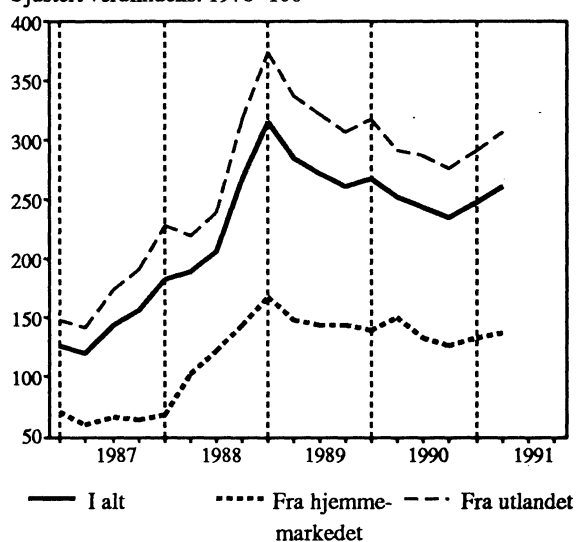
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRERESERVER

Metaller

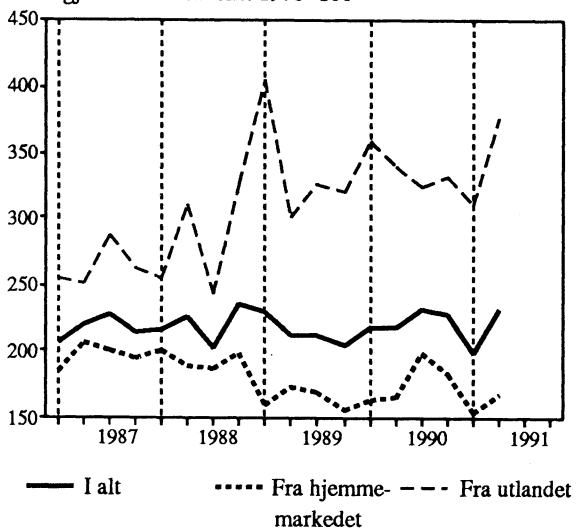
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG

Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer mv.

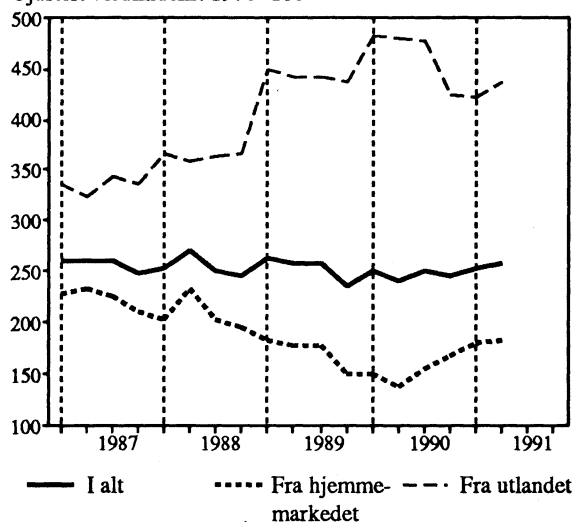
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRERESERVER

Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer mv.

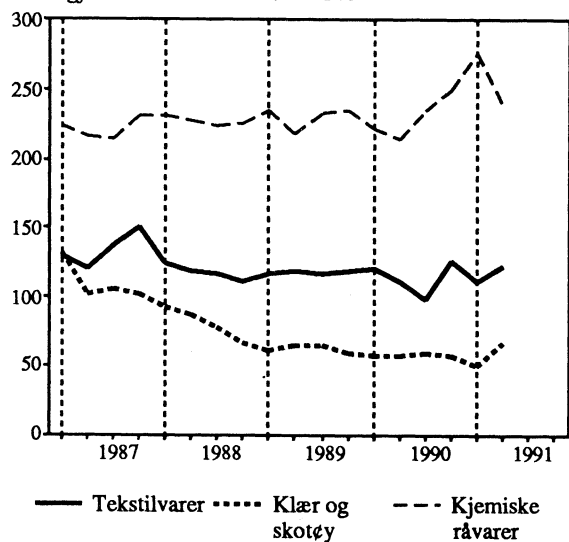
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG

Tekstilvarer, klær og skotøy og kjemiske råvarer.

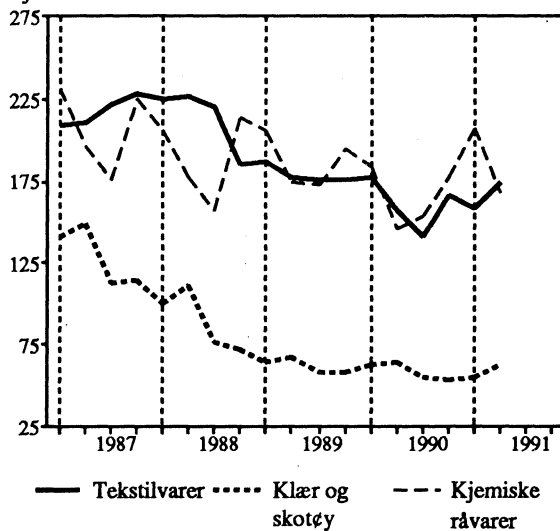
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRERESERVER

Tekstilvarer, klær og skotøy og kjemiske råvarer

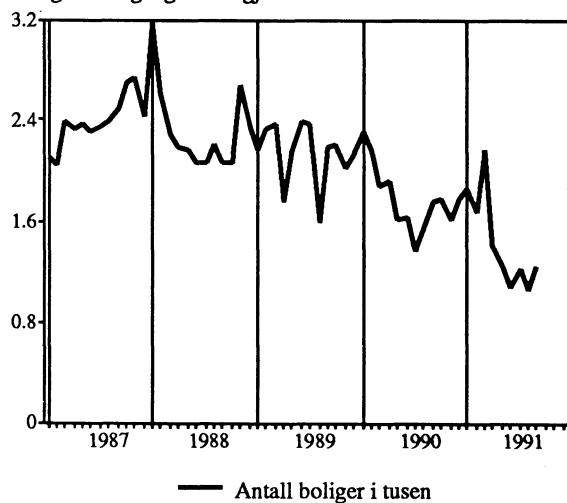
Ujustert verdiindeks. 1976=100

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

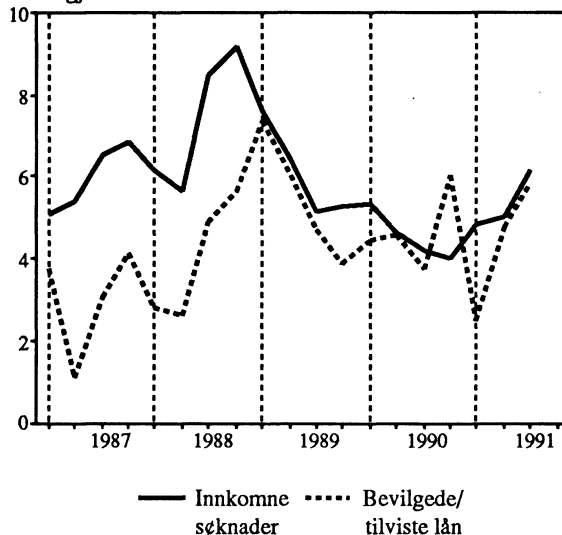
BYGG

Boliger satt igang. Sesongjustert

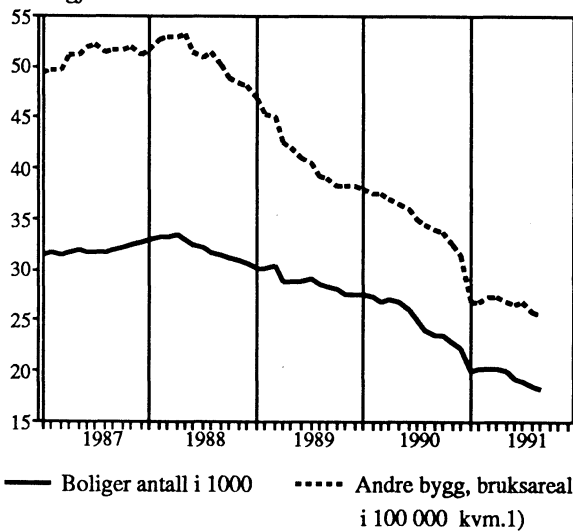
BOLIGLÅN NYE BOLIGER

Antall oppføringslån fra Husbanken i 1000. Sesongjustert

BYGG UNDER ARBEID

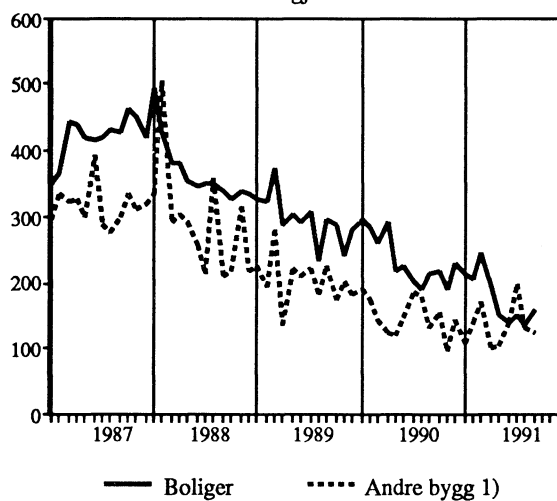
Sesongjustert

1) Utenom jordbr., skogbr. og fiske. Over 60 kvm bruksareal

BYGG SATT IGANG

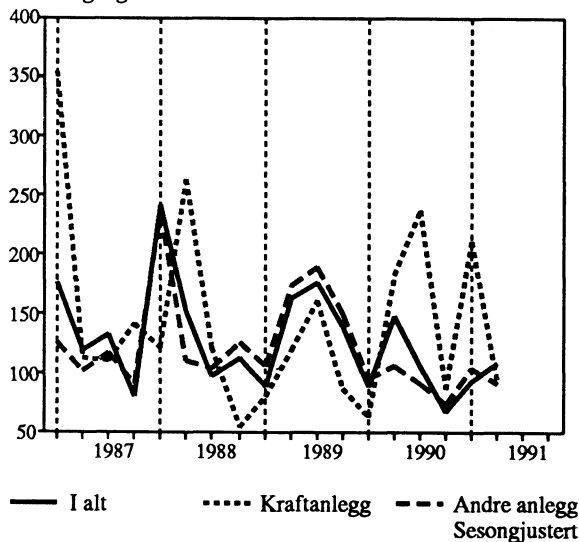
Bruksareal i tusen kvm. Sesongjustert.

1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

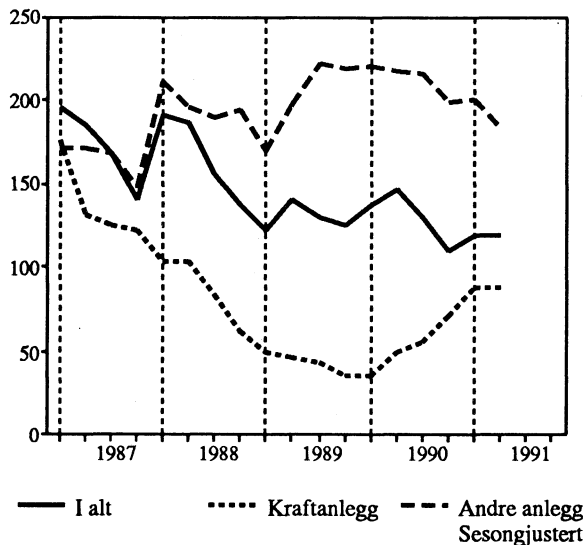
ANLEGGSVIRKSOMHET

Ordretilgang. Verdiindeks 1. kv. 1985=100

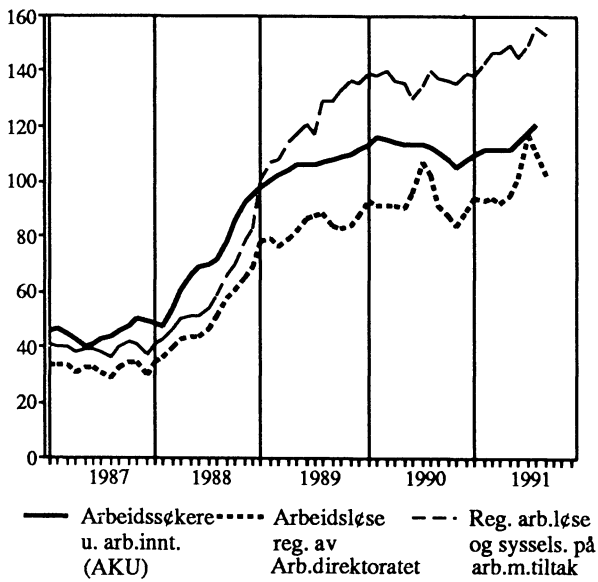
ANLEGGSVIRKSOMHET

Ordresreserve. Verdiindeks 1.kv. 1985=100

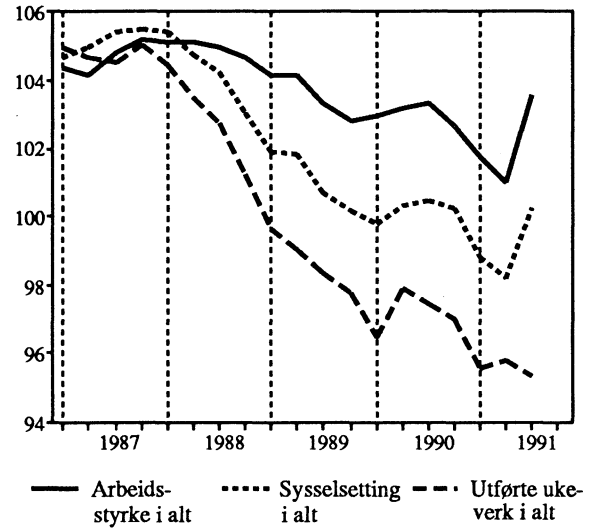
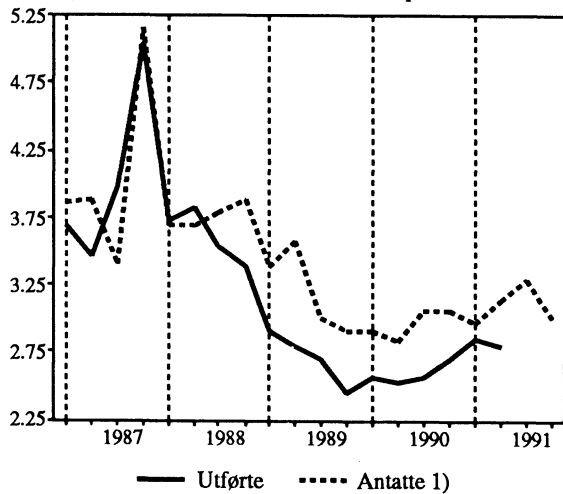

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

ARBEIDSLEDIGE

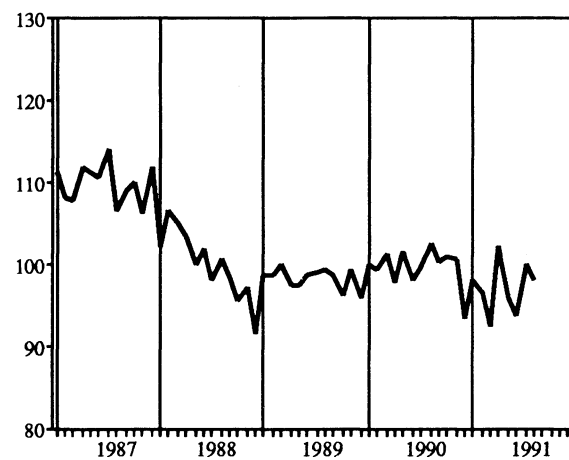
ARBEIDSSYRKE, SYSSELSETTING OG UTFØRTE UKEVERK I ALT IFLG. ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN 1985=100. Sesongjustert.

ANTATTE OG UTFØRTE INVESTERINGER I INDUSTRI
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

1) Anslag gitt i samme kvartal. Tallet for 4. kvartal 1987 inneholder korreksjoner for foregående kvartaler.

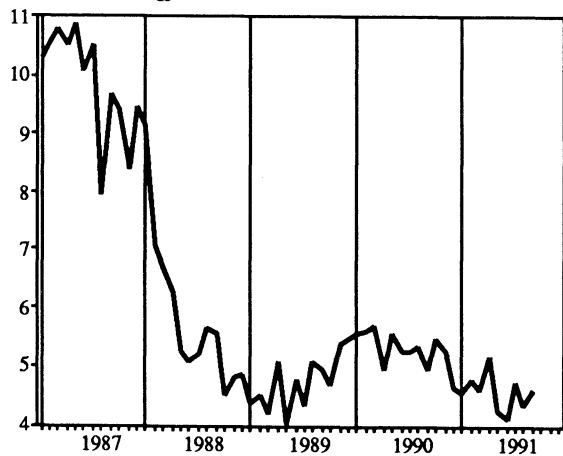
DETALJOMSETNING

Sesongjustert volumindeks. 1988=100

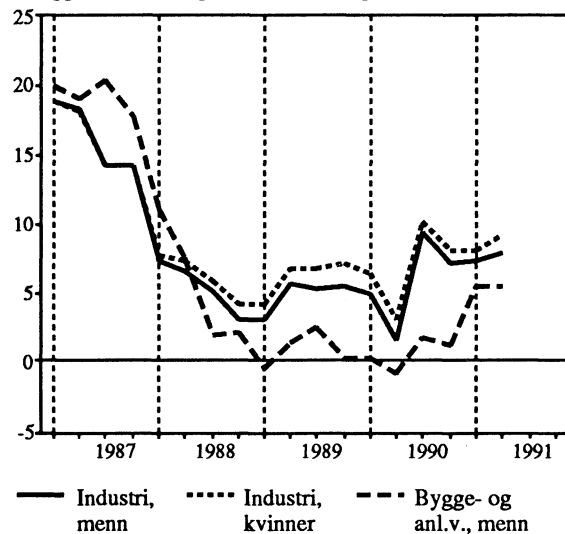
REGISTRERTE NYE PERSONBILER

1000 stk. Sesongjustert.

LØNNINGER

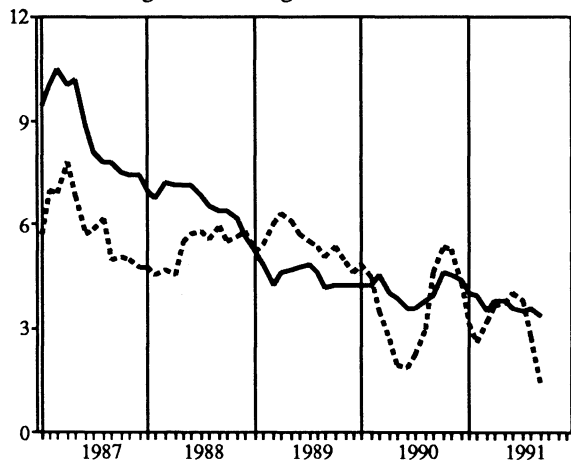
Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år før.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

INNENLANDSKE PRISER

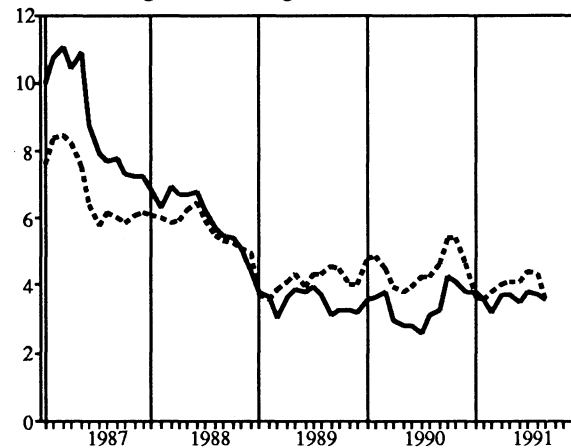
Prosent endring fra ett år tidligere

— Konsumprisindeksen - - - - Engrosprisindeksen

PRISSTIGNING FOR KONSUMVARER 1)

Prosent endring fra ett år tidligere.

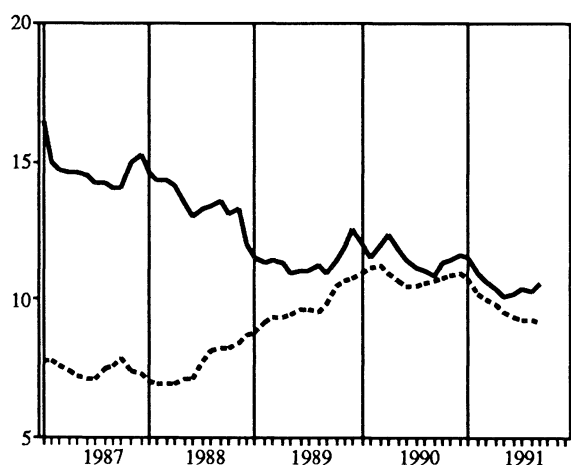

— Iflg. konsumprisindekse - - - - Iflg. engrosprisindeksen

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer til konsum.

NOMINELL RENTE PÅ TRE-MÅNEDERS PLASSERINGER

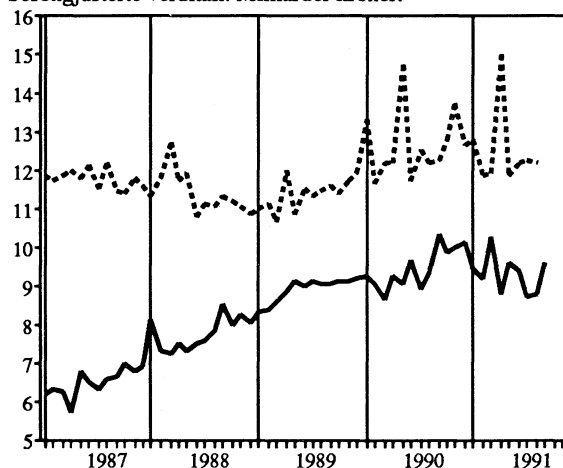
Prosent

— Eurokronemarkedet - - - - Norges handelspartnere

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

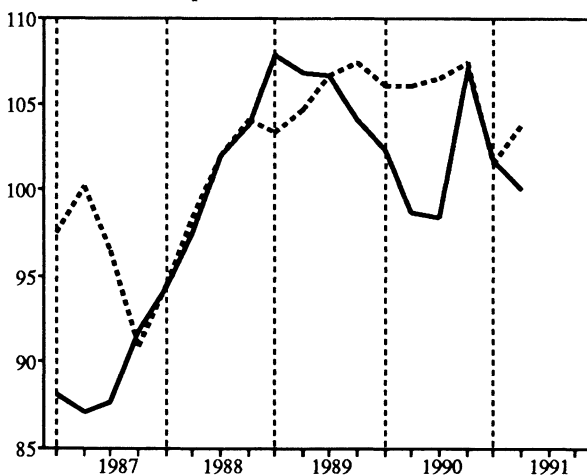
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

— Eksport u. skip, plattf. og råolje - - - - Import u. skip, plattf. og råolje

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

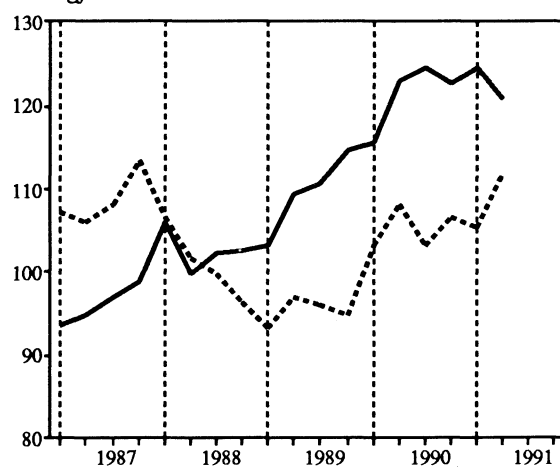
Prisindekser (enhetspriser). 1988=100

— Eksport u. skip, plattf., olje og gass - - - - Import u. skip, plattformer og råolje

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

Sesongjustert volumindeks. 1988=100

— Eksport u. skip, pl.f., olje og gass - - - - Import u. skip, plattf. og råolje

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL C1: BRUTTONASJONALPRODUKT
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	3,7	3,1	-0,6	0,9	1,1	1,6	1,1	2,1
Frankrike	1,7	2,3	2,4	4,2	3,9	2,8	1,4	2,7
Italia	2,9	2,5	3,0	4,1	3,0	2,0	1,7	2,7
Japan	4,9	2,5	4,6	6,2	4,7	5,6	3,5	3,5
USA	3,0	2,8	3,7	4,5	2,5	0,9	-0,2	3,1
Storbritannia	3,6	3,2	4,7	4,2	1,9	0,6	-1,8	1,6
Sverige	2,1	1,1	2,9	2,3	2,1	0,3	-0,9	0,4
Tyskland (vest)	2,0	2,3	1,7	3,7	3,8	4,5	2,8	2,2
Norge	5,3	4,2	2,0	-0,5	0,4	1,8	2,6	3,1

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C2: PRIVAT KONSUM
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	5,5	4,1	-1,7	-0,8	-0,8	0,8	1,3	2,3
Frankrike	2,4	3,7	3,0	3,4	3,2	3,1	2,0	2,6
Italia	3,0	3,8	4,2	4,1	3,6	2,7	2,0	3,3
Japan	2,7	3,1	4,3	5,2	4,4	4,0	2,8	3,7
USA	4,6	4,3	2,8	3,6	1,9	1,0	0,1	2,6
Storbritannia	3,9	5,7	6,0	6,9	3,9	1,0	-1,0	1,6
Sverige	3,0	4,8	4,6	2,5	1,1	-0,3	0,8	1,0
Tyskland (vest)	1,7	3,4	3,5	2,8	1,5	4,3	2,6	2,2
Norge	9,9	5,6	-1,0	-2,8	-2,6	2,6	2,0	2,9

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C3: OFFENTLIG KONSUM
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	2,4	1,5	2,5	0,2	-1,3	-0,7	-0,8	-0,3
Frankrike	3,2	1,7	2,8	2,9	0,2	3,1	2,6	2,3
Italia	3,5	2,9	3,7	2,8	0,9	1,0	1,0	1,0
Japan	1,7	6,2	-0,6	2,2	2,1	1,4	2,4	1,5
USA	7,3	4,0	2,6	0,2	2,3	2,8	1,1	-0,6
Storbritannia	0,0	2,0	1,1	0,6	0,6	1,7	0,6	1,5
Sverige	2,1	1,2	1,3	0,6	2,2	1,9	1,0	1,0
Tyskland (vest)	2,1	2,5	1,5	2,2	-1,6	2,9	1,9	1,6
Norge	3,3	2,2	4,0	0,5	2,3	2,3	2,9	1,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST REALKAPITAL
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	10,8	16,2	-7,4	-4,8	0	-0,9	-2,5	3,3
Frankrike	1,1	3,3	5,2	8,6	7,5	4,0	0,6	2,7
Italia	2,5	1,6	5,8	6,8	4,5	3,0	0,7	3,2
Japan	5,8	5,8	10,4	11,9	8,9	10,8	5,0	3,9
USA ¹	5,5	0,0	2,6	5,6	1,6	-0,1	-7,0	7,0
Storbritannia	3,0	1,7	8,6	14,1	4,0	-1,9	-9,4	1,0
Sverige	6,0	-0,6	7,6	6,0	10,9	-1,8	-6,6	-4,5
Tyskland (vest)	0,0	3,2	2,2	4,6	7,2	8,8	5,3	4,0
Norge	-13,9	23,9	-2,1	1,6	-4,8	-28,5	-0,5	5,6

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Private bruttoinvesteringer.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL C5: EKSPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	4,1	-0,3	4,8	7,3	6,0	8,1	3,4	4,8
Frankrike	2,1	-1,1	2,7	8,1	10,3	5,2	2,3	6,4
Italia	3,8	3,8	3,3	4,8	9,9	7,5	4,6	5,5
Japan	5,6	-5,2	3,9	10,7	15,0	10,7	4,5	6,5
USA	-1,7	3,0	13,5	18,3	11,0	6,2	4,5	6,9
Storbritannia	5,9	3,7	5,1	0,3	4,5	4,8	-0,2	4,9
Sverige	2,2	3,3	3,9	3,0	2,4	1,2	0	3,7
Tyskland (vest)	6,7	0,0	0,8	5,8	11,1	9,7	11,2	5,1
Norge	6,9	1,6	1,2	5,5	10,6	7,8	4,7	4,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C6: IMPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	8,6	6,4	-2,2	1,4	4,2	2,6	2,7	5,0
Frankrike	4,7	7,0	7,9	8,7	8,2	6,3	3,4	5,4
Italia	4,7	4,6	10,1	7,0	9,0	6,7	4,1	5,8
Japan	-0,1	2,8	8,7	21,3	22,1	11,7	5,0	7,0
USA	3,9	9,4	7,5	7,1	6,0	2,9	-0,4	7,8
Storbritannia	2,7	6,4	7,6	12,8	7,3	1,6	-3,2	4,7
Sverige	8,0	5,5	7,2	4,7	7,1	0,5	-1,0	2,2
Tyskland (vest)	3,7	3,6	4,8	5,7	8,3	11,8	12,9	5,9
Norge	5,9	9,9	-7,3	-1,7	1,0	2,6	1,7	4,6

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C7: PRIVAT KONSUM

Prosentvis prisendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	4,7	3,5	4,8	4,9	5,1	2,6	2,8	3,1
Frankrike	5,7	2,7	3,1	2,7	3,4	3,0	3,1	3,0
Italia	9,0	5,8	4,9	5,3	6,3	6,2	6,4	5,5
Japan	2,2	0,6	-0,2	-0,1	1,8	2,4	2,5	2,1
USA ¹	3,4	2,4	4,7	3,9	4,5	5,0	4,3	3,9
Storbritannia	5,2	4,3	4,1	5,0	5,6	4,7	6,0	4,5
Sverige	6,9	4,5	5,3	6,0	7,2	9,3	9,5	3,7
Tyskland (vest)	2,0	-0,5	0,6	1,4	3,0	2,5	3,3	4,0
Norge	5,9	7,6	7,9	6,2	4,2	4,3	3,8	4,5

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C8: ARBEIDSLEDIGHET

I prosent av den totale arbeidsstyrken¹.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	9,0	8,0	8,0	8,6	9,3	9,6	9,8	9,2
Frankrike	10,2	10,4	10,5	10,0	9,4	9,0	9,4	9,7
Italia	9,6	10,5	10,9	12,2	12,1	11,0	11,3	11,2
Japan	2,6	2,8	2,8	2,5	2,3	2,1	2,2	2,3
USA ²	7,1	6,9	6,1	5,5	5,3	5,5	6,7	6,3
Storbritannia	11,2	11,2	10,3	8,2	6,2	5,5	8,2	9,6
Sverige	2,8	2,7	1,9	1,6	1,4	1,5	2,8	3,6
Tyskland (vest) ²	7,2	6,4	6,2	6,2	5,6	5,1	5,0	5,1
Norge	2,6	2,0	2,1	3,2	4,9	5,2	5,1	4,5

Kilde: Historiske tall for Norge: AKU-tall fra Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Alle land unntatt Danmark følger ILO-definisjon av ledighet.² Unntatt militære styrker.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL D1: SVERIGE

		1988	1989	1990	1991					
					Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	103	108	105	98	98	97	10,7
Arbeidsløshetsprosent		1,6	1,4	1,5	2,1	2,1	2,2	2,8	3,1	3,1
Ujusterte tall:										
Ordretilgang ¹	1985=100	126	137	135	141	122	131
Konsumpriser	1985=100	114,9	122,3	135,1	147,7	147,8	147,6	147,7	147,4	149,1

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

TABELL D2. DANMARK

		1988	1989	1990	1991					
					Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.
Sesongjusterte tall:										
Salgsvolum, industrien	1985=100	106	109	109	114	110	111	110
Detaljomsætningsvolum	1985=100	100	100	100	101	103	101	101	104	102
Arbeidsløshetsprosent		8,5	9,2	9,5	9,9	10,1	10,3	10,4	10,6	10,8
Ujusterte tall:										
Ordretilgang ¹	1985=100	110	124	123	122	125	144	121
Konsumprisindeks	1985=100	112,7	118,1	121,2	123,0	123,3	124,1	124,4	124,0	124,2

¹ Tilgang på nye ordrer i investeringsvareindustrien.

TABELL D3: STORBRITANNIA

		1988	1989	1990	1991					
					Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1985=100	114,0	119,1	118,7	113,5	112,5	112,5	112,9	113,8	..
Ordretilgang ¹	1985=100	115	121	112	92	109	95	101	122	..
Detaljomsætningsvolum	1985=100	117,7	119,9	120,4	122,8	118,8	118,2	120,0	120,8	119,3
Arbeidsløshetsprosent		8,1	6,3	5,8	7,4	7,6	7,9	8,1	8,3	8,5
Ujusterte tall:										
Konsumprisindeks	1985=100	112,9	121,9	133,4	138,9	140,7	141,3	141,8	141,7	141,9

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til verstedindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL D4: TYSKLAND (VEST)

		1988	1989	1990	1991					
					Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	106	111	117	121	120	125	122	121	..
Ordretilgang ¹	1985=100	107	120	133	137	136	140	134
Detaljomsætningsvolum	1985=100	111	114	123	131	130	132	132
Arbeidsløshetsprosent		8,7	7,9	7,2	6,2	6,3	6,3	6,4	6,4	6,4
Konsumpriser	1985=100	101,2	104,2	107,0	109,2	109,6	110,2	111,5	111,7	..

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL D5: FRANKRIKE

		1988	1989	1990	1991					
					Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	107	111	112	109	113	113	113
Arbeidsløshetsprosent		10,2	9,6	9,0	9,3	9,1	9,3	9,4	9,5	9,5
Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1985=100	108,7	112,5	116,3	118,7	119,1	119,4	119,7	120,1	120,4

TABELL D6: USA

		1988	1989	1990	1991					
					Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	110,9	114,6	115,6	111,8	112,7	113,7	114,4	114,6	..
Ordretilgang ¹	1985=100	121,4	128,5	125,8	116,1	118,4	117,1	130,8	125,7	..
Detaljomssetningsvolum ²	1985=100	120,1	122,8	122,3	119,8	120,7	120,7	121,4	120,2	..
Arbeidsløshetsprosent		5,4	5,3	5,5	6,6	6,9	7,0	6,8	6,8	6,7
Konsumprisindeks	1985=100	110,1	115,3	121,6	125,8	126,2	126,4	126,7	127,0	..

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.

² Mrd. dollar i 1982-priser.

TABELL D7: JAPAN

		1988	1989	1990	1991					
					Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon ¹	1985=100	113,1	120,1	125,6	127,2	127,6	130,2	126,5	130,5	127,7
Ordretilgang ²	Mrd. yen	1097	1254	1393	1493	1460	1448	1190	1342	..
Arbeidsløshetsprosent		2,5	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	..
Konsumpriser	1985=100	101,4	103,5	107,0	110,1	109,8	110,1	110,0	110,4	..

¹ Industriproduksjon og gruvedrift.

² Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

Nye forskningsrapporter

RAPPORTER

Hans Terje Mysen:

SUBSTITUSJON MELLOM OLJE OG ELEKTRISITET I PRODUKSJONSSEKTORENE I EN MAKROMODELL

Rapporter 91/7, sidetall 44, 1991. ISBN 82-537-3054-3. Pris kr. 80,-

I denne rapporten behandles modellering av substitusjon mellom bruk av elektrisitet og olje til stasjonære formål i produksjonssektorene i makromodellene MODAG og MSG. Spesielt dokumenteres estimering av substitusjon mellom elektrisitet og olje under ulike hypoteser om effekten av endring i skala og teknisk endring. I stort sett hele estimeringsperioden (1976-1989) har elektrisitetsforbruket økt i forhold til oljeforbruket, også i de perioder oljeprisen har sunket relativt til elektrisitetsprisen. Ved testing av funksjonsformer er det lagt vekt på å forklare nettopp dette fenomenet.

Dataseriene som ligger til grunn for estimeringene er hentet fra energiregnskapet. Prosjektet har vært en del av arbeidet med forskningsprogrammet "Energi og Samfunn" finansiert av NORAS og SSB.

Torstein Bye og Tor Arnt Johnsen:

EFFEKTIVISERING AV KRAFTMARKEDET.

Rapporter 91/13, sidetall 36, 1991. ISBN 82-537-3575-8. Pris kr. 70,-.

I denne rapporten analyseres mulige effektivitetsgevinster ved omallokeringer i det norske markedet for elektrisk kraft. Med utgangspunkt i priser og omsatte kvanta fra Elektrisitetsstatistikken konstrueres en enkel partiell etterspørselsmodell for elektrisitet. Kostnadsbegrunnede prisforskjeller mellom ulike næringer estimeres ut fra NVEs anslåtte langtidsgrensekostnader for produksjon, overføring og fordeling av kraft. Ved hjelp av etterspørselsmodellen anslås den omfordelingen av kraft mellom brukerne som vil finne sted dersom alle brukergrupper skal betale samme kraftpris referert kraftstasjonsvegg. Beregningen er utført for flere sett av etterspørselstetninger. Effektivitetsgevinsten er beregnet som økningen i produsent- og konsumentoverskudd som følge av omfordelingen av kraft. De beregnede likevektspriser på kraft referert kraftstasjonsvegg gitt dagens etterspørsel og produksjonskapasitet, blir langt lavere enn kostnaden ved å bygge ut ny kraft. En optimal utbyggingspolitikk tilsier at en venter med utbygging til likevektsprisen er lik langtidsgrensekostnad. Dette vil realisere en betydelig grunnrente i kraftsektoren.

SKATTER OG OVERFØRINGER TIL PRIVATE. HISTORISK OVERSIKT OVER SATSER MV. ÅRENE 1975-1991.

Rapporter 91/14, sidetall 69, 1991. ISBN 82-537-3576-6. Pris kr. 80,-.

Publikasjonen er en oppdatert utgave av en tilsvarende rapport fra 1990 (RAPP 90/13). Den innledes med en statistisk oversikt over utviklingen i totale skatter og

overføringer til private fordelt på de viktigste skatte- og stønadsformer. De øvrige avsnitt viser utviklingen i formelle satser, fribeløp mv. for de enkelte skatte-, avgifts- og stønadsordninger - herunder satser for subsidier og kompensasjon for merverdiavgift for forbruksvarer. Publikasjonen inneholder også to vedlegg, et vedlegg med tabeller over inntektsskatter, medlemsavgifter til folketrygden og disponible inntekter etter husholdningstype og inntektstrinn for årene 1989, 1990 og 1991. Det andre vedlegget gir en oversikt over skattegrunnlaget med en omtale av de viktigste endringer som har funnet sted etter 1986.

Knut Mowm (red):

HUSHOLDNINGENES SPARING

Rapporter 91/16, sidetall 89, 1991. ISBN 82-537-3585-5. Pris kr. 80,-.

I følge nasjonalregnskapet falt norske husholdningers sparing betydelig fra 1984 til 1987. Utviklingen gjør det naturlig både å stille spørsmål ved om nåværende datakilder gir en adekvat beskrivelse av sparingen og om vi har en god forståelse av drivkreftene bak spareatferden. Denne rapporten inneholder fem bidrag som nærmer seg disse problemstillingene dels fra en teoretisk og dels fra en empirisk synsvinkel, og blant annet diskuteres noen mulige sammenhenger mellom konsumutvikling og deregulering av kreditt- og boligmarkedet.

DISCUSSION PAPER

Anne Brendemoen and Haakon Vennemo:

A CLIMATE CONVENTION AND THE NORWEGIAN ECONOMY: A CGE ASSESSMENT.

Discussion Paper no. 64, 1991.

Using a multisector computable general equilibrium (CGE) model, the paper studies the impact of a climate convention on the Norwegian economy. A wide range of implications are discussed, including main macroeconomic indicators, economic growth, the market for energy, and the impact on emissions of other pollutants than CO₂. Utilizing the consumer expenditure survey data base, we also assess the impact of the reform on the distribution of welfare in the regional, socioeconomic and income dimensions. The results indicate that a climate convention will not dramatically reduce economic growth and welfare in Norway. CO₂ emissions will decrease, as will other emissions to air. Contrary to popular opinion, there are no particular impacts on redistribution in any of the dimensions studied.

Økonomiske analyser

Utkommer med omlag 9 nummer pr. år.
Prisen for et årsabonnement er kr. 300,-,
løssalgpris Nr. 1 kr. 60,-, ellers kr. 40,-.
Forespørsler om abonnement kan rettes til
opplysningskontoret i Statistisk sentralbyrå.
Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co. og Universitets-
forlaget, Oslo, og er til salgs
hos alle bokhandlere.

Statistisk sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1
Tlf. (02) 86 45 00